

könyv
könyvtár
könyvtáros

1999
február

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

8. évfolyam 2. szám

1999. február

Tartalom

Könyvtárpolitika

Beszélgetés Ambrus Zoltánnal, az MKE új elnökével	3
Vajda Erik: Elnöki beszámoló	11
Ottovay László: Főtitkári beszámoló	28
A Magyar Könyvtárosok Egyesülete gazdálkodási irányelvei a következő évekre	31
Bánhegyi B. Miksa: Az egyházi könyvtárakról	33

Könyvtárak

Poprády Géza: A Szabad Európa Rádió anyaga az Országos Széchényi Könyvtárban	36
Karácsonyi ajándék az OSZK-nak	40

Perszonália

Futala Tibor: 20 éve halt meg Sallai István	43
70 éve született Fodor András	45
Pajkossy György (1919–1998)	47
Bartók Györgyi: Bisztray Ádám halálára	49

Könyv

A Kiszfaludy Károly Megyei Könyvtár jubileumi évkönyvéről	51
Az Informatikai és Könyvtári Szövetség hírei	53
Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz	55

From the contents

- An interview with Zoltán Ambrus, the new President of the Association of Hungarian Librarians (3);
Erik Vajda: Presidential report on the activities of the Association of Hungarian Librarians (11);
Miksa B. Bánhegyi: On church libraries (33);
Géza Poprády: Radio Free Europe materials in the National Széchényi Library (36)

Cikkeink szerzői

Bánhegyi B. Miksa, a pannonhalmi Főapátsági Könyvtár igazgatója; *Bartók Györgyi*, az OSZK–KMK munkatársa; *Futala Tibor*, az OMIKK ny. főigazgatója; *Ottovay László*, az MKE volt főtítkára; *Poprády Géza*, az OSZK főigazgatója; *Vajda Erik*, az MKE volt elnöke

Szerkesztőbizottság:

Biczák Péter (elnök)

**Borostyániné Rákóczi Mária, Kenyéri Kornélia,
Poprády Géza, dr. Tóth Elek**

Szerkesztik:

Győri Erzsébet, Sz. Nagy Lajos, Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791
Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár
Felelős kiadó: **Poprády Géza**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója
Készült az OSZK Nyomdatuzemében
Felelős vezető: **Burány Tamás**
Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív. Munkaszám: 99.033

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

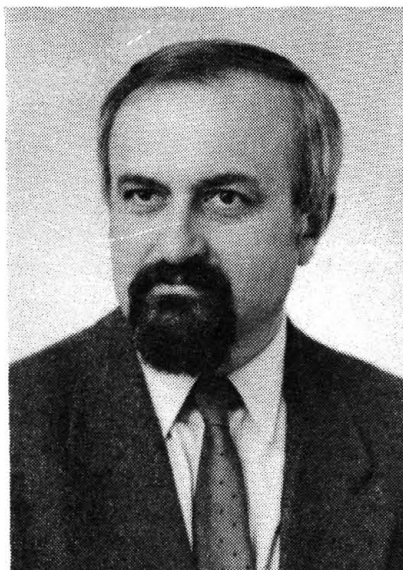
Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár
Előfizetési díj 1 évre 3000 forint. Egy szám ára 250 forint
HU-ISSN 1216-6804

„Az adaptáció meggyorsításában vállaltam és szeretnék szerepet vállalni”

*Beszélgetés Ambrus Zoltánnal,
az MKE új elnökével*

– Kedves Zoltán, te már időtlen idők óta a könyvtárügy élvonalában tevékenykedsz, méghozzá igen intenzíven. Most kivált a csúcson vagy, megválasztottak az MKE elnökének. Ki ne ismerne Téged? Ki merné megkérdezni, hogyan is kerültél a csúcsra? Hadd legyek én az a tájékozatlan, aki mégis kíváncsi minderre!

– Azt kérdezed, ki vagyok. Nos, egy békéscsabai polgár, félszlovák, félmagyar családból, és egy olyan valaki, aki vissza is ment a szülővárosába, ami Békéscsaba vagy Békés megye esetében eléggé extravagáns dolog. Nagyon sokan elmentek innen, nagyon kiürült ez a megye. Én visszamentem, azzal a nem titkolt szándékkal, hogy megpróbálok ott egzisztenciát teremteni, ahol az őseim is éltek, és ahol én egy természetes, nagyon jó közegben élvezhettem a gyerekkoromat és a fiatalságomat. Családom köztes helyzetű volt, sem nem városi, városi foglalkozású, sem paraszti. Apám kertész volt, valahol a mezsgyén élt. Még a városban is így helyezkedtünk el, sem nem a szegénynegyedben, sem nem a civis-polgári közegben. Szóval, a kispolgári létből jöttem. Iskolába menet a Békéscsabát átszelő Körös fahídján kellett mindig átmennem, és ez a híd egy kicsit szimbolikus is számomra, a saját életem vonatkozásában. Eddigi tevékenységem, munkám során mindig igyekeztem a közvetítő szerepet betölteni. Megpróbáltam közvetíteni bizonyos érdekcsoportok és bizonyos értékek között. Szerencsém volt a magánéletben, mert egy olyan polgári családba kerültem be a feleségem révén, ahol a kultúrának, zenének, olvasásnak hihetetlen jelentősége volt, nemcsak fogyasztották, hanem naponta átérték, alkották is a kultúrát. Az akklimatizáló képességem-készségem nagyon kifejlődött ebben a közegben. Egyetemre Debrecenbe jártam, népművelés-történelem szakon végeztem. Bár az egyetemi évek nagyon gyorsan elsuhantak, de, jóllehet mai szemmel visszanezve talán nem használtam ki eléggé a lehetőségeket, az egyete-

mi képzés, oktatás igen mély hatással volt rám. A történelem alapozó tudomány volt, mindennemű tájékozódáshoz bázist kínáló, a népművelés szakon pedig akkoriban olyasmiket tanulhattunk, amilyeneket máshol – akkoriban – nemigen oktattak: szociológiát, szociálpszichológiát stb., valamint olyan művészi területekkel, ízlésvilágokkal ismerkedhettünk meg, ami nemigen volt bevett a hatvanas években. 1968 különben is igen izgalmas időszak volt. Csehszlovákia miatt is, a párizsi, nyugat-európai diákmozgalmak miatt is. És bár Debrecenbe mindebből nem sok minden jött el, azért valamit érzékeltünk mindenképp, még saját életünk vonatkozásában is. Egyetem után visszamentem Békéscsabára. Társadalmi ösztöndíjasként a megyei tanács művelődési osztályára kerültem. És abban a pillanatban kapcsolatba kerültem a könyvtárüggyel is. Nem mintha eddig nem jártam volna könyvtárba. Sőt! Gyerekkorom egy jelentős részét töltöttem a Lipták Pál, Pali bácsi által létrehozott épületegyüttesben, ami még ma is nosztalgiaikat ébreszt bennem. És akkor egyszerűen csak én lettem a könyvtári ügyek felelőse, a főnököm pedig azt mondta, hogy ideje lenne már megmondani Liptáknak, „merre hány méter”. Huszonkét-huszonhárom éves voltam, Pali bácsit gyerekkorom óta ismertem, és amikor először mentem hozzá új minőségemben, ő természetesen tudta, hogy nem én leszek az, aki őt megregulázza. Nagy kedvvel és szeretettel fogadott. És el kell mondanom, ha valaki kedvet ébresztett bennem a könyvtárügy iránt, akkor az mindenképpen ő volt. Példa volt számomra az is, ahogy ő a pályáját megfutotta, ahogy a könyvtárügyhöz viszonyult, de az is, milyen szerepet a város kulturális közéletében betöltött. Az első perctől kezdve láttam, hogy az ő létformája az igazi alkotó értelmiségi lét. Könyvtárosi munkájára az volt a legjellemzőbb, hogy mindig létrehozott valamit, az ő tartása határozta meg az újdonságokkal, az újszerűségekkel kapcsolatos hozzáállást. Azután természetesen elkezdtem dolgozni a megyénél. Sok furcsa dologgal is foglalkoznom kellett, hozzám tartoztak a művészeti ügyek is. Végig kellett mennem minden kultúrterületen, és ezt nagyon fontosnak érzem életem későbbi alakulása szempontjából. Nagyon jól tudtam hasznosítani az itt szerzett ismereteket, akár a gyulai Várszínházzal kapcsolatosakra gondolok, akár a képzőművészeti életben szerzett tapasztalataimra. És volt még egy előnye a megyénél való működésnek. A mozgási szabadságra gondolok. Sokkal több volt ebből, mintha egy intézményhez kerülnék. Így igen sok helyre juthattam el, országos értekezletekre, tanfolyamokra, szimpóziumokra, ankétokra és egyebekre, amelyekre nem juthattam volna el egyébként. Igazából innen datálható a kulturális élettel való ismeretségem, valamint az, hogy sok embert ismerek, sok emberrel találkoztam.

– *Innen származik közmondásos bennfenntességed.*

– Talán igen. A bennfenntességnek persze van némi pejoratív íze, de hát ez is vállalom. Tizenöt évet húztam le a megyei tanácsnál. 1985-re, mint ismeretes, egy hosszú folyamat eredményeképpen felépült az új megyei könyvtár. Ennek a kidolgozásában, építésében famulusként vettem részt az építő Lipták Pál mellett. Segítve őt, támogatni próbálva őt. Tudható, hogy ez olyan időszak volt, amikor elkezdtek egy építkezést, majd leállították, felére akarták csökkenteni, majd a harmadára stb. Nos, ezekben a kis viaskodásokban, amennyire megyei pozícióm engedte, megpróbáltam a könyvtár segítségére lenni. Kész lett. Pali sokszor hívott engem magához, hol helyettesének, hol osztályvezetőnek, hol más beosztá-

sokba, elsősorban azért, hogy ott legyek startra készen, hogy átvehessem majd tőle a stafétabotot. Mert ebben már elég régen megállapodtunk. Úgy vélte, hogy alkalmas lennék erre a feladatra, az ő munkájának a folytatására. Csak azért nem mentem hozzá, mert – közösen – úgy döntöttünk, hogy egyelőre többet tudok neki és az ügynek segíteni a meggyénél. Közelebb vagyok – időzjelben értendő – a tűzhöz, hamarabb tudok meg dolgokat stb. Amikor persze 1985-re felépült az új könyvtár, szép volt, modern, korszerű, nagyszabású, akkor már akadt volna igazgatójelölt elégséges. Persze akkor még nem kellett megpályázni ezeket az állásokat. Ami engem illet, engem pályáztatott Pali bácsi tizenöt éven át. Ebben a tekintetben teljesen legitimnek éreztem a kinevezésemet. Az elődöm kívánsága volt, nem ejtőernyősként kerültem oda.

Ezek után az volt a dolgom, hogy megpróbáltam mozgásba hozni az intézményt. Kész volt mint idea, mint organikus egység, de lelket kellett bele lehelni, és ezt azokkal a kollégáimmal próbáltam megtenni, akik ott dolgoztak a megyei könyvtárban. Nagy részük ezóta is itt dolgozik. És hát nem volt ez kis feladat. 1985 izgalmas időszak volt, minden vonatkozásban. Kulturális értelemben is, politikailag is, egyszerre minden roppant érdekessé vált. Én mindenesetre nagy szabadságot kaptam abban, hogy elgondolásaimat érvényesíthessem. Világos volt előttem, hogy a könyvtárnak kulturális centrummá kell válnia, hogy maga köré kell gyűjtenie a civil szervezeteket, jóllehet akkoriban ezt a terminust még nem használtuk. Tudtam, hogy a művészeteknek, a megjelenítő művészeteknek is ott a helyük a könyvtárban, és azt is, hogy izgalmas és aktív gyerekprogramokat kell biztosítanunk. Ez a típusú aktivitás ott és akkor kezdődött, ezt nekünk kellett megcsinálni. Igen jó társaság volt.

– Amit a megyei könyvtárral és könyvtárban műveltél, az nagyobbára ismert. Intézményed igen rövid idő alatt elfoglalta helyét a megyei könyvtárak élvonalában. De mintha ez sem lett volna neked elég. Az országos könyvtári közéletbe is igen hamar bekapcsolódtál, annak egyik főszereplője, hajtóműve, motorja lettél. Hogyan került erre sor?

– Ez nem tudatos választás eredménye volt, nem egy eltervelt lépéssorozat része. A közélet megváltozása hozta magával, másrészt pedig az, hogy rá kellett jönnöm: nem lehet kulturális életet gerjeszteni, könyvtárat „csinálni”, ha az ember nem vállal szerepet a kulturális közéletben, nem jut folyamatosan és jó minőségben információkhoz. Valamiféle vákuumot is tapasztaltam. Az előttünk járó nagy könyvtárosnemzedék tagjai elmentek, és éreztem, hogy az üresen maradt helyeket be kell tölteni. Részt kell venni a könyvtárosi-könyvtári közéletben. Akkoriban, a nyolcvanas évek közepén igen sok ejtőernyős érkezett a könyvtárakba, akik viszonylag rövid pályafutás után el kellett, hogy távozzanak. Voltak köztük persze nagyon tisztességes és rendes emberek is, de sokan olyanok, akik igazán nem erre a pályára valók voltak.

– Ez volt az az időszak, amikor a központi irányítás, minisztérium és KMK kezdett elhalványulni, kivonulni az ügyek intézéséből, irányításából, szervezéséből. A megyei igazgatók „egyedül” maradtak. Akkor indult el egy folyamat, aminek Te az egyik főszereplője lettél. A megyei igazgatók, a közművelődési könyvtárak szakítottak a vertikális struktúrával, elkezdték önmagukat horizontálisan megszervezni. Ez hogyan történt?

– Azt tapasztaltuk, hogy az a bürokratikus, felülről kitalált, adminisztratív jellegű szakmai irányítás, amely korábban jól betöltötte szerepét, egyre inkább magára hagyja a közművelődési könyvtárakat. Elkezdtek lazulni a szálak, elkezdtek kiürülni a formák, a helyükbe valami mást kellett kitalálni. Egy nem formális kapcsolatrendszer kellett kialakítani a könyvtárak között. Érvényesíteni kellett a gazdaságosság, a gazdasági érdekeltség szempontrendszerét. Ez a két dolog már önmagában is elegendő indok. A harmadik sem csekély. A nyolcvanas évek vége felé megjelent a könyvtárügyben néhány olyan kollégám, akikkel érdemes volt és össze is lehetett fogni. Azért arra emlékeztetnék, hogy csak két olyan dolog volt, amiben ténylegesen szerepet játszottam. Az egyik a könyvtári egyesülés elnevezésű gazdasági szervezetnek a létrehozása, vagyis egy olyan support cég alapítása, amely olcsóbban vásárol, új technikákat és technológiákat hoz be a könyvtárügybe. Hisz épp ennek volt az ideje. Szükség volt a faxokon keresztül a számítógépekig, a videómagnóktól igen sok másig szinte mindenre. A másik az új szervezeti formák keresésének folyamata volt. Amikor a Magyar Kulturális Kamara vezetőivel kezdtek el tárgyalni a minisztériumok, óhatatlanul el kellett gondolkodni azon, hogy új szervezeti formákra van szükség.

– *Ez az időszak az MKE bizonyos elhalványulását is magával hozta, kikerülését a képből, szinte tömegszervezetté válását.*

– Igen, valami ilyesmi volt. Éppen ezért kezdtem Billédi Ibolyával arról beszélgetni, hogy miként lehetne az MKE-n belül az intézményi tagságot megszervezni. Ez a gondolat nemigen találkozott a könyvtárosok széles köreinek egyetértésével. Pedig micsoda megerősítést hozta volna az MKE-nek, ha az intézményi tagság nem ilyen, mint ma is, hanem kicsit komolyabb formában valósul meg, formalizáltabban, szigorúbban épül föl. Ez nem ment. Egy kecskeméti tanácskozáson Arató Attilával felvetettük egy könyvtári kamara alapításának gondolatát, valamint azt, hogy ez a kamara tagja lehetne a Magyar Kulturális Kamarának. Volt, aki támogatta, volt, aki nem. A KMK jelenlévő akkori vezetője például kifejtette, hogy ez teljesen felesleges, megosztó, értelmetlen dolog, nem szabad vele foglalkozni. Később, legnagyobb megdöbbenésünkre, a KMK mellett, mintegy annak fiókintézményeként elkezdett szerveződni a Kamara. Ez bizony így volt.

Mindezekon túl persze egy csomó kisebb jelentőségű ügybe is belesodródott az ember. Mert ha egyszer elvállal valamit, a következő már rárakódik. Ez így szokott lenni. Például alelnökséget vállaltam az MKE-ben. Nagyon örülök, hogy vállaltam, igen jó tanulmányidőszak volt. Kiváló vezetőtársaim voltak, jó volt együtt dolgozni. Azután úgy adódott, hogy a Nemzeti Kulturális Alap létrejötte után én lehettem a Könyvtári Kollégium első vezetője. Itt is nagyon jó társaságban, társasággal alapozhattuk meg ennek a nagyon nehéz munkának a technikáit, hozzattuk létre azokat a formális és informális csatornákat, amelyek révén begyűjtöttük az információkat, Hogy mire és hogyan lehet és érdemes, lehet és kell költeni. Sajátosak voltak azok a feltételek is. Gondolj arra, hogy az Antall-kormány idején hozták létre az NKA-t, majd a kurzus-váltás során, egészen más szelek fújása mellett kellett továbbvinni, tovább-működtetni. Nem tekintem erénynek, hanem a munkával járó szükségnek, hogy mindkét NKA-elnökkel eleinte rossz viszonyba kerültem. Fekete Györggyel is, Török Andrással is nagyon

sokat és nagyon keményen vitáztam, kemény levélváltásaink voltak, elsősorban azért, mert úgy éreztem, hogy a könyvtárügyet nagyon is negligáló elképzelésekkel szembe kell szállnom. Régi beidegződések működtek, a régi kulturális alap beidegződései, annak művészetcentrikussága élt tovább, és erősödött is meg bizonyos vonatkozásokban. Fekete György például azokat a szerveződésekét kívánta mindenképp előtérbe állítani, amelyeknek nincs intézményi hátterük. Hisz – mondta – az intézményeknek vannak fenntartói stb. Én akkor is, Török András idejében is azt láttam, hogy nincs az NKA mögött igazi kultúrpolitikai koncepció, csak bizonyos partikuláris és pártérdekek vagy régi beidegződések működnek, méghozzá a könyvtárügy számára igen káros módon. Hosszú időbe tellett, míg a helyünkre kerültünk. Gondolj bele, hogy az első megoldásban a múzeum, levéltár és könyvtár aztán a levéltár és a könyvtár lett volna egy kuratórium alatt. Ez önmagában nem lett volna baj, de egyúttal azt is jelentette, hogy nekünk összesen adtak volna annyit, mint pl. a fotóművészeti kuratóriumnak. Hát ez bizony meglehetősen felborzolta az idegeinket, és megpróbáltunk fellépni ellene. Talán mondhatom azt, hogy nem eredménytelenül. Én még részt vehettem abban a kuratóriumi döntési folyamatban, utolsó évesként, amikor kiemelt szerepet kapott a könyvtárügy. Minden évben más terület állt a középpontban, és ez bizony rehabilitáció volt.

– *Én most eltekintenek szerény szövegeidről és röviden összefoglalnám a lényegét. Csináltál egy nagy, országos szinten a legjobbak közé tartozó könyvtárat. A könyvtárügy vákuumos időszakában megszervezted a könyvtári közéletet, vezető szervezője voltál a könyvtárak infrastrukturális igényeit kielégítő intézményrendszernek, utána egy olyan intézményt teremtettél az NKA-ból, amely a mai napig példamutatóan működik (a könyvtári kollégiumra gondolok természetesen) a könyvtárak javára. Szerves folytatása-e eddigi életművednek az MKE elnökségének vállalása? Ezen az új poszton mit, mi mindent tervezel?*

– Butaságokat beszélsz. Az eddig elhangzottak mind többes számban értendők. Csapatunkról, csapatmunkáról volt szó. De az tény, hogy a kilencvenes években a magyar könyvtárügyben nagyon jó folyamatok indultak be, nagyon izgalmas és előrettekintő folyamatok kezdődtek, sőt kezdenek beérni. A könyvtárügy civilszervezeti, intézményi, irányítási, egyszerűen majdnem minden területén.

– *Muszáj volt. Az egész világ más lett, valahogy meg kellett kapaszkodni.*

– Erről van szó. Tudom, hogy szükségszerű adaptációról van szó, adaptálódnunk kell környezetünk teljes megváltozásához. Én, ha valamiben szerepet vállaltam, és ha valamiben szeretnék szerepet vállalni, az ennek az adaptációnak a meggyorsítása. Mert az a tapasztalatom, hogy vannak ennek akadályai, gátjai. A szakma ősi törvényeire való hivatkozás, a megbonthatatlan sztereotípiák. És ezért vannak bizonyos késések, bár most talán kevésbé, mint négy-öt évvel ezelőtt. Gyorsabban kell, kellene váltani. Vannak szakmák, amelyek ezt hamarabb meg tudták tenni. Nem biztos ugyan, hogy mindenben sikeresebbek lettek, de az biztos, hogy adekvátábban tudtak reagálni a társadalmi folyamatokra. Most azonban úgy látom, beindultak az építkező folyamatok a könyvtárügyben. És ezek már nem leépítenek, hanem újraépítenek. Bármerre nézek, ezt látom. Szól-

hatnék a Széchényi Könyvtár megváltozott státusáról, arról, hogy az ott beindult folyamatok – akár az infrastruktúrában, akár a számítógépesítésben – milyen jelentősek.

Arról, hogy megnőtt a nagy és egyre izmosodó egyetemi könyvtárak szerepe, és – igenis – arról, hogy az én szempontjaim szerint mennyire előremutató a megyei könyvtárak szerepe ebben a tekintetben, mennyire előremutató a gyakorlatuk. Ugyanakkor persze megmaradtak olyan alapvető problémák, amelyeket feltétlenül meg kell oldani az elkövetkező években. Csak néhányat mondok: ilyen a kiskönyvtárak ügye, a községi könyvtárak kérdése; a másik a könyvtári menedzsment-képzése. Hisz olyan menedzserekre van szükség, akik a magyar könyvtárügyet nagyobb sérelmek nélkül hozzá tudják igazítani az európai könyvtári folyamatokhoz. Meg kell keresni azokat a lehetőségeket, támogatásokat, bekapcsolódási pontokat, amelyek ehhez szükségesek. Persze minden könyvtárban nagy szükség van nagyon alapos nyelvtudásra, annak tudására, hogy hogyan lehet pályázni, európai projektekben résztvenni, nemzetközi szerződéseket kötni stb. Úgy látom, hogy a döntési, problémamegoldási helyek sokfélék lettek. Egyáltalán nem centralizáltak. Nem a minisztériumban fognak eldőlni vagy az MKE-ben, hanem Brüsszeltől Zsadányig, szóval nagyon sok ponton. Már most ebben a multicentrikus világban felerősödik az együttműködések igénye. Nagyon nagy szükség van arra, hogy a könyvtárügy különböző rétegei, szintjei, metszetei egymásra találjanak. Etekintetben éppen az NKA bizonyos finanszírozási formái – amelyek az utóbbi időben, Papp István kuratóriumi elnöksége alatt fölerősödtek – nagyon fontossá váltak. Egymást támogató és nem egymástól eltávolító folyamatokról van szó.

– *Ehhez képest mik a terveid az MKE-ben, az MKE-vel?*

– Én azt mondanám, hogy nem nekem, hanem a tagságnak vannak tervei az MKE-vel. Olyanok, amelyeket érdemes végrehajtani. De azt hiszem, hogy mindenekelőtt arra lenne szükség, hogy újraértelmezzük a könyvtárosok, a könyvtárosság értelmiségi szerepét. Ezt alapvető dolognak érzem. Ezt pedig csak a szakmai közélet és a szakma megemelésével lehet elérni. Nagyon jó példákat lehetne sorolni erre a magyar könyvtárügy történetéből. Szóval: vissza kell szerezniünk pozícióinkat ebben a tekintetben. Ha a könyvtárosság nem értelmiségi tevékenység lesz, hanem – mondjuk – adminisztratív-kiszolgáló szerep, akkor nagyon nagy a baj. Dehát ez nem csak, és nem feltétlenül egyesületi ügy. Az egyesületnek e gondolatkörön belül kell megtalálnia feladatait. Mert bizony rendkívül lassú és bizonytalan a szakmába való beáramlás, mármint az, hogy kik kerülnek a szakmába, milyen végzettségűek, milyen felkészültségűek, milyen ambíciókkal rendelkezők. És kérdés az is, hogy akik bekerülnek a szakmába, azokkal mi történik. Bedarálódnak-e vagy szárnyakat kapnak. Kérdés, hogyan lehet huszonéveseket, harmincéveseket helyzetbe hozni. Hogy létrejöhessen egy folyamatos és igényes utánpótlás, vezetőcsere. Nekem egyik legnagyobb örömöm az utóbbi időben az MKE Tanácsával való találkozás volt. Ebben a harmincegynéhány fős testületben látni a fiatalok nagy számát, ebben a demokratikusan kiválasztódott társaságban látni a tudás és intelligencia ilyen szintjét-mértékét. Bennük én már az értelmiségi lét felé való elmozdulás zálogait-bizonyítékait láthattam.

– *Konvencionális kérdésnek tűnhet, kivált a Te perspektivikus, nagyvonalú problémaszálazásod után és ahhoz képest, mégis föltenném: milyen viszonyra, kapcsolatokra törekedik az MKE a Te vezetésed alatt olyan instanciákkal, mint minisztérium, Informatikai és Könyvtári Szövetség stb.?*

– Szeretném, ha az MKE elnöksége egy olyan kilencfős társaság lenne, melyben a munka- és felelősségmegosztás természetes dolog. Nagyon szeretném úgy irányítani ennek a testületnek a munkáját, hogy mindenki megtalálja benne a saját személyiségének, egyéniségének, ambícióinak megfelelő területet. Hogy a nagy rendezvények mellett beinduljanak azok a műhelymunkák, amelyek egy-egy szakterületet, egy-egy nagyon fontos, a könyvtárügy jövőjére hatást gyakorló területet ölelnek fel. Magyarul: nagyon híve lennék azoknak a kisebb, de az egyesület által indukált szakmai összejöveteleknek, amelyek 10-20-50 embert vonzanak, de amelyek szervesen kapcsolódnak egymáshoz. Én ilyennek érzem az európai ügyet, a falusi könyvtárügyet, ilyenek a szakmai együttműködés bizonyos szinten megérett problémáit és persze még egy sor másikat. Ebből következően már az első elnökségi ülésen kezdeményeztem, hogy bizonyos munkacsoportokat hozzunk létre. Ezeket a KIK-kel közösen gondolnám működtetni. Nagyon szeretném, ha mindez nem szűkülne le az elnökségre, hanem széles merítésű körből hozna új embereket, új gondolatokat. Persze változtatni kellene, kell, az egyesület szervezeti rendszerén is. A döntési mechanizmus és a végrehajtási mechanizmus egy olyan módjára-technikájára van szükség, amely a gyors, rugalmas, alkalmazkodóképes eljárást, bekapcsolódást, döntést teszi lehetővé. Ehhez, erre a jelenlegi rendszer nem igazán adekvát. Ami az IKSZ-et illeti: ki merem mondani, mert miért is ne mondanám ki: terveim közt szerepel, hogy egy olyan szövetségi rendszert hozzunk létre a könyvtárügy területén, és pedig nemcsak a KIK, hanem más szervezetek között is, amelyben nem a nagyságrend, hanem a hozzájárulás a domináns. Én igen sokáig hallottam, hallgattam azt, hogy mi vagyunk a régiek, mi vagyunk a nagyobbak, mi vagyunk a nagyobb hagyománnyal rendelkezők. Mindez ma már nem erény. Öt évvel ezelőtt sem volt már az. Nem ez határozza meg az egyesület helyét. Azt csak a szellemi hozzájárulás mértéke határozhatja meg. Nagyon fontos lenne valami olyan szervezeti formát létrehozni, amelyben a könyvtárügyben érdekelt, sőt, továbbmennék, a könyvtárügyön túlmenően érdekelt szervezetek is együttműködő partnerekként vennének részt. Én úgy gondolom, hogy igen fontosak lennének azok a kapcsolatok, kapcsolati formák, amelyek a kulturális, tudományos területeken működő civil szervezetekkel kötnék össze a Magyar Könyvtárosok Egyesületét.

– *Ebben a tekintetben utalhatnék azokra a törekvésekre, amelyek viszont a tudomány oldaláról keresnek kapcsolódást a könyvtárakhoz. Például az Akadémiánál az un. Ezredvég projektekjére.*

– És idekapcsolható a modern technológia egész kérdésköre. Ma ugye informatika és informatikai fejlesztés nélkül a könyvtárügy elképzelhetetlen. Egyébként az az érzésem, hogy Magyarországon a helyzet jó. A nemzetközi összehasonlítást igenis kibírja a magyar könyvtárügy. Biztos, hogy vannak nagyon nagy gyengéi. Az egyik például, hogy a nagy magyar könyvtárak állománya nincs gépen. Ez az egész állomány- és információgazdálkodás komoly problémája.

Ugyanakkor az infrastruktúra kiépült már, vagy döntően kiépült. Belső aránytalanságok természetesen vannak a fejlesztésben, ezekre pénzeket kell találni, de ambicionálni is kellene megszüntetésüket.

– *A minisztériumról, a vele való kapcsolatáról még nem szóltál.*

– Tulajdonképpen én egy jól megkezdett folyamat részesévé válok. Ez pedig a minisztérium könyvtári osztálya hathatós, hogy úgy mondjam „bevonó” igényének köszönhető. Elődömnek, Vajda Eriknek nagyon jó és aktív szerepe volt ebben a vonatkozásban is, aktív törvényhozó volt, én az ő nyomdokaiba kívánok lépni, ezt a folyamatot szeretném továbbvinni. De persze ezt a munkát sem szeretném kisajátítani, sőt inkább megosztani kívánám.

– *Az alapkoncepciód értelmében, amire én „a feladatok szétspricceltetése” kifejezést használnám.*

Ennek a szétspricceltetésnek igen fontos része az országon belüli munkamegosztás. Én már felkértem két kollégámat, hogy vállaljanak el egy-egy dunántúli és tiszántúli erjesztő feladatot, információ-átadó-közvetítő szerepet. Éppen azért, mert úgy érzem, hogy nagyon széthúz az MKE tevékenysége. Van egyrészt az elnökség, amely komolyan figyel a törvénykezésre, Európára stb. és van egy megyei, igen fontos aprómunkát végző rész. Egyik kollégám azonban a regionalitásra tett igen megfontolandó megjegyzést. Vajon nem kellene-e azon elgondolkodni, hogy ha a regionalitás olyan súllyal jelentkezik nemcsak közigazgatási, de számos egyéb értelemben is, akkor nem kellene-e megjelennie az egyesület életében is? Én erre is nyitott vagyok.

– *Már csak a „Brüsszeltől Zsadányig”, általad kiadott jelszó értelmében is. Köszönöm a beszélgetést.*

Vajda Kornél

Mit végzett az MKE és elnöksége 1995 és 1998 között és mit javasol az utódoknak?

*Beszámoló a Magyar Könyvtárosok Egyesülete
és elnöksége 1995 és 1998 közötti tevékenységéről
és irányelvek a továbbiakra*

I. Beszámoló

Azt hiszem, hogy sem az egyesület, sem az elnökség részéről nem túlzott vagy öntelt megállapítás az, hogy az egyesület szakmai szerepe és tevékenysége a beszámolási időszakban jelentősen fejlődött, és a hazai könyvtári életnek a korábbiaknál is jelentősebb tényezőjévé vált. Ez a megállapítás – jóllehet, amint az a későbbiekből kiderül, a fejlődés nem mindenkor volt egyenletes – érvényes az egyesületi tevékenység minden ágára. Mindez elsősorban a tagság és – ha nem is egyenletes mértékben – a szervezetek munkáját dicséri. Ami az elnökséget illeti, egyfelől az egyesületre is érvényes – mutatis mutandis – az a megállapítás, hogy egy ország népének – legalább is a demokratikus országokban – olyan kormánya van, a jelen esetben pedig az ország könyvtárosainak olyan egyesülete és elnöksége van, amilyent megérdemelnek. Bízunk benne, hogy ennek az elvnek az alapján az ország könyvtárosainak nem kellett az elmúlt négy évben szégyenkezniük.

A tagság

Aznap, amikor e beszámolót írom, az egyesületnek 2335 nyilvántartott, tagdíját befizetett egyéni tagja van.* Nem érdektelen az sem, hogy ez a szervezetekben 3069 regisztrált tagot jelent, vagyis az egyesület „átlagos” egyéni tagja 1,3 szervezetünk munkájában érdekelt. Aligha tévedünk, amikor úgy véljük, hogy ez az arány magasabb is lehetne. A tagság legalább az ingyenes második regisztráció lehetőségével nagyobb mértékben élhetne, hogy ezáltal szakmai érdeklődése és feladatai számára a leghasznosabb szervezeti megoldást válassza, és – legalább az értesülés szintjén – mindabban részt vegyen, amihez e szakmában kötődik. A többes regisztráció intézményét az egyesület azért vezette be és tartja fent, mert a könyvtárosok túlnyomó többsége legalábbis „kétarcú”: ragaszkodik működésének földrajzi helyéhez és közösséget érez az ottani könyvtáro-

* Ottovay László főtájkári beszámolójában az itt közöltektől eltérő, magasabb adatok szerepelnek. Ennek az oka, hogy a két beszámoló között eltelt időben több tagtársunk tagdíjfizetési hátraléka rendeződött, és így „visszanyerték” egyesületi tagságukat.

sokkal, de ugyanakkor a könyvtári munka valamely ágához vagy éppenséggel valamilyen könyvtártípushoz is vonzódik. Egyesek még ez utóbbiakon belül is sokrétű érdeklődésűek. Arra szeretném ezért buzdítani az egyesület tagjait, hogy éljenek ezzel a lehetőséggel az eddigieken túlmenően is.

Nem érdektelen megjegyezni, hogy – a statisztika hiányosságai folytán csak durva közelítéssel – az ország könyvtárosainak és más könyvtári szakalkalmazottainak közel 30%-a tagja az egyesületnek, ami nem nevezhető rossz aránynak. Ha azonban meg vagyunk győződve – és gondolom, nemcsak az elnökség, hanem a tagság jelentős része is meg van győződve – arról, hogy az egyesület a könyvtárosok szakmai érdekérvényesítésének legfontosabb szervezete és a könyvtáros egyéni szakmai fejlődésének fontos segítője, akkor ezek az adatok kihasználatlan lehetőségekről vallanak, akárcsak az, hogy az egyesületnek 77 testületi tagja van (nem csupa könyvtár!), ami nem több, mint a könyvtárak számának 3%-a. Ez utóbbi arány azonban az Informatikai és Könyvtári Szövetség (a továbbiakban: IKSZ) léte és a két szervezet kapcsolatai, a kis könyvtárak jelentős aránya és az egyéni tagokon keresztül fennálló kapcsolatok miatt érthető, ha nem is kielégítő.

A jelenleg beszámoló elnökség úgy véli, hogy **nem tett eleget a taglétszám növeléséért**, és e hiányosság felszámolását javasolja utódainak, figyelembe véve, hogy a taglétszám növelése nem egyesületi öncél, hanem a magyar könyvtári el-látás javításának számottevő tényezője lenne.

A tagságról szólva figyelmet érdemlő adat az is, hogy az **iskolai végzettség, illetve könyvtári szakképesítés** szerinti megoszlása (csak a tagság mintegy felének adatai alapján; a többiekénél ugyanis végzettségi adatok nem állnak rendelkezésre, és vélelmezhetően valamelyest kevésbé imponálóak) a következő:

Iskolai végzettség (1222 tag adatai alapján):

egyetem	23%
főiskola	49%
középiskola	27%

Könyvtári szakképesítés (804 tag adatai alapján):

egyetemi	19%
főiskolai	50%
asszisztensi	14%
szaktanfolyami	14%
technikusi, egyéb	3%

Feltételezhető, hogy kb. 1000 tag szolgáltatott adatot nyelvismeretéről. Közülük 472-nek van idegen nyelvismerete, 115-nek két vagy több nyelvből. A képzettségi adatok pontosabbak lennének, ha minden szervezet kiegészítette volna tagjainak adatait, a tagok pedig a képzettségi adatok szolgáltatását (ami nem kötelező) nem fognák fel személyiségi jogaikon esett sérelemnek. Ezeknek az adatoknak a szolgáltatását persze nem lehet előírni, de szolgáltatásuk az egyénnek és a közösségnek egyaránt hasznos lenne.

Mégis, mindezek a – nem kellően pontos – adatok mellett, hogy arról tanúskodnak: van még mit tenni, mutatják azt is, hogy **a hazai könyvtáros-társadalom és egyesülete jelentős szellemi / szakmai erőt képvisel.**

A szervezetek

A szervezetekről és munkájukról az egyesület főtitkára számol be részletesebben, azon kívül, hogy minden szervezetünk beszámolt saját tagságának. Itt csak néhány kérdést említenék. Először is arról szeretnék beszámolni, hogy az elmúlt négy évben **szervezeteink száma az Elektronikus Könyvtári Szekcióval gyarapodott**, a könyvtáros-tanárok szervezete pedig – az MKE-vel társult – egyesületté alakult át. Ide tartozik az is, hogy szervezetileg a Társadalomtudományi Könyvtárosok Szekciójához kapcsolódva megalakult a francia nyelvi és kulturális érdeklődésű kollégák **frankofil** csoportja.

Második megjegyzésem ismétli a két évvel ezelőttit. **Az MKE szervezeteinek munkája egyenlőtlen.** Szerencsére ezt az egyenlőtlenséget elsősorban számos szervezetünk kiválósága, magas színvonalú tevékenysége okozza, de persze szerepe van az ellenkezőjének is: néhány szervezet a tagoknak kevesebb tartalmat és hasznot jelentő, szervezetileg, illetve szakmailag gyengébb tevékenységének. Sem az ország területi adottságai, sem a szakmán belüli, könyvtárfajták és munkakörök közötti különbségek nem lehetnek okai a heterogén színvonalnak. Emögött sokkal inkább a szervezetek vezetőinek eltérő odaadása, ötletessége, szakmai színvonala és szervezőképessége áll – bár jelentős (különösen a területi szervezeteknél) az intézményi „háttér” szerepe és hozzáállása is. Kedves kollégák, higgyék el: a siker öröm. Nemcsak szakmánkért, illetve éppenséggel olvasóinkért, hanem magunkért és kinek-kinek magáért is érdemes a jó irányban felszámolni ezt az egyenlőtlenséget. És erről még egy megjegyzés: semmilyen „gazdaszervezet” (pl. megyei könyvtár) aktivitása, gondoskodása sem pótolhatja a könyvtárosok egyesületi keretekben kifejtett öntevékenységét – még ha sokat lendíthet is rajta.

Öröndetesen javult a szervezetek egymás közötti együttműködése. Erről számos közös rendezvényük és azok jó színvonala tanúskodik. Mindazonáltal e tekintetben még vannak további, eddig ki nem használt lehetőségek. Ez az együttműködés – úgy vélem – az „erős” szervezetek további sikereinek és a gyengék felzárkózásának, de egyben a sokszínű szakmai életnek is sarkalatos kérdése. Hasonlóan nagy fontosságú az egyesületen belüli, a szervezetek és az elnökség közötti, a szervezetek egymás közötti és – főleg – az elnökség, a szervezetek és a tagság közötti kölcsönös, sokoldalú kommunikáció.

Még egyetlen gondolat, ezúttal a szervezetek és az elnökség viszonyáról. Nem tudom, hogy Önök mennyire nézték át a tisztújítás jelöltjeinek „programnyilatkozatait”. Én ezt megtettem és igen tanulságosnak találtam – nem csak választási szempontból. Így bukkantam rá **Balogh Mihály „Állítsuk csúcsára a piramist”** c. nyilatkozatában a következőkre:

„...az egyesületet...tagjai éltetik, mégpedig a szervezetekbe tömörült tagjai: egyesületünk tehát lényegében a szervezeteiben, szervezetei által létezik. Az a fontos, ami ott történik, az minősít, ami ott minőség”, majd: **„Egy...társadalmi-szakmai egyesületnek egyetlen értelmes létezési formája, ha annak a bizonyos hierarchia-piramisnak a csúcsa (elnökség, vezetőség stb.) van alul, hogy „hátán cipelhesse” a piramis tömegét, a tagszervezeteket, tagokat. Őket szolgálva, szervezve, nekik szolgáltatva.”**

Valóban, az elnökség, de a szervezetek is a tagságért, helyesebben a szervezetekbe és az egyesület egészébe tömörült tagságért léteznek, sőt továbbmenve: **a könyvtárosok egyesületének egésze a könyvtári ellátásért létezik.** Az is igaz, hogy minden választott grémiumnak választóit, ezeken keresztül pedig a közös célt kell szolgálnia. Világosan kell látni azonban, hogy vannak olyan közös, országos feladatok, közös munkák, amelyek a szervezetekben, széttagolva nem valósíthatók meg. **Ezért a „piramis csúcsán” is vannak a szervezetek és a tagság „hordozásán”, szolgálatán kívül olyan feladatai, amelyek a munkáját igen fontossá teszik.** Az elnökség persze e közös feladatokat csak közösen, a szervezetek aktív – sok esetben a jelenleginél sokkal aktívabb – támogatására és a szervezetek együttműködésére támaszkodva tudja megvalósítani. A „piramis” (illetve a fejre állított piramis) – célszerűen és a szerepek helyes megoszlása esetén nem a kis hegyben végződő gúla, hanem biztos alapokat nyújtó, „fejre állított” csonka gúla.

Az elnökség

1994-ben történt megválasztása óta az elnökség összetétele két ízben módosult. Dr. Nagy Attila 1997-ben lemondott elnökségi tagságáról, és a továbbiakban póttagként vett részt a munkában. Helyére az elnökség Tuba László póttagot kooptálta elnökségi tagként. Mindnyájunk bánatára 1998 májusában örökre távozott körünkől Dr. Fülöp Géza. Helyette Varga Róbert póttagot kooptálta az elnökség.

Az elnökség – munkaterve keretében – általában tervszerűen végezte munkáját, bár ezt a tervszerűséget gyakran rázták meg váratlanul felmerült fel-

adatok. Egyes magunk által vállalt feladatokkal sajnos nem tudtunk megbirkózni, amint erre már utaltam, és amint e beszámolóban még rátérek. Az elnökségi ülések – a teendőtől is függően – többnyire havonként kerültek sorra, egyes esetekben (pl. vándorgyűlések előkészítése és értékelése, Fitz József könyvdíj odaítélése) szükség szerint kibővített összetételben. Rendszeresen – és igen hasznosan – részt vettek az elnökség ülésein a póttagok és Dr. Tóth Gyula az ellenőrző bizottság elnöke, továbbá Hegyközi Ilona ügyvezető titkár. Az elnökség ülései közötti időszakokban igen gyakran volt szükség arra, hogy az elnökségi tagok írásban foglaljanak állást különböző olyan ügyekben, amelyekben általában az elnök, egyes esetekben az elnökség más tagjai jártak el, de amely ügyek egyeztetett elnökségi állásfoglalást igényeltek. Általában megállapítható, hogy az elnökség megfelelő munkamegosztással működött, bár nem tudta kiküszöbölni a vezető testületek szokásos képét: voltak akik többet „húztak”, mások lényegesen kevesebbet. Talán utódaink e területen is előrelépnek majd. A szervezetekkel az elnökség – gyakran szintén a tagság széles körei által véleményezendő állásfoglalások érdekében – vagy a tanács útján, vagy közvetlen levelezéssel tartotta a kapcsolatot. **A tanács egyébként is igen nagy segítséget nyújtott az egyesület munkájához különféle ügyekben elfoglalt álláspontjával és javaslataival.**

A továbbiakban az egyesület és az elnökség 1994 és 1998 közötti tevékenységének egyes főbb irányairól számolunk be, kevésbé részletesen szólva a konkrétumokat illetően az elnökség megválasztása óta eltelt első két év eseményeiről, amelyekről az 1996. évi küldöttközgyűlés előtt már beszámoltunk.

Könyvtárpolitika

A beszámolási időszakban még a korábbiaknál is nagyobb mértékben a **könyvtárpolitika állt az egyesület tevékenységének homlokterében.** Ennek fő oka a **könyvtári ellátásról szóló törvénynek** indult, végül pedig a kimondhatatlanul hosszú nevű, röviden ún. kulturális törvény részévé vált jogszabály kidolgozása, vitája, elfogadása és „folytatása” volt. Az egyesület már a törvény korai előkészítésében is részt vett az Európa Tanács támogatásával a könyvtári törvényhozásról tartott nemzetközi szeminárium budapesti megszervezésével. A jogszabályalkotás első, koncepcionális lépéseitől kezdve az egyesület képviselte magát a kidolgozást segítő grémiumokban, és az elnökség – a lehetőség mértékéig bevonva a tagság szélesebb köreit is – véleményezte a koncepciót, majd a különféle „érettségi fokot” elért tervezeteket. Számos vitán és megbeszélésen is részt vettünk, végül pedig az a megtiszteltetés ért minket, hogy meghívottként részt vehettünk a tervezet országgyűlési bizottsági vitáján, ahol több kérdésben sikerült érvényesítenünk a meggyőződésünk szerint fontos szakmai érdekeket, nemegyszer kompromisszumokat is előkészítve. Külön említést érdemel e fázisban az igen eredményes együttműködés az IKSZ-szel és az e munkában részt vevő vezetőivel, valamint az – akkori – Művelődési és Közoktatási Minisztérium illetékes munkatársaival és vezetőivel. Az eredményt Önök ismerik. Ha nem is hisszük, hogy az optimumot sikerült elérni, mégis úgy véljük és tapasztaljuk, hogy a törvény jó alapokat teremtett a könyvtári ellátás fejlődéséhez.

Itt említjük meg, hogy a törvény tárgyalása során széles körben lobbyszunk annak érdekében, hogy a törvény elfogadásával módosított jogszabályok közé

kerüljön be a közoktatási törvény, mégpedig a **könyvtáros-tanárok** nemcsak szűkmarkúan, hanem szakszerűtlenül is meghatározott **létszámnormájának** módosításával. Számos képviselőt kértünk fel az erről szóló módosító indítvány betervezésére, amit többen meg is tettek. Sajnos a pénzügyminisztérium vétója megakadályozta javaslatunk elfogadását. A harcot nem adtuk fel: a Könyvtáros-tanárok Egyesületével együtt kértük az oktatási miniszter urat (aki akkor, képviselőként egyike volt az általunk kezdeményezett módosító javaslat benyújtóinak), hogy most már mint illetékes miniszter térjen vissza a halasztást nem tűrő ügy rendezésére. Eddig nem kaptunk választ.

Mint tudják, a törvény számos **csatlakozó, ún. „követő” jogszabály kidolgozását** írta elő (teljességre nem törekedve: a köteleispéldányok szolgáltatásáról, az országos dokumentumellátó rendszerről, a könyvtárak érdekeltség-növelő támogatásáról, a Könyvtári Intézetéről, a Könyvtári Kuratóriumról, a nyilvános könyvtárak jegyzékének vezetéséről). A szakmai szervezeteket és így az egyesületet is bevonta a minisztérium a jogszabályok tervezetecinek kidolgozásába és / vagy véleményezésébe. Észrevételeinket általában figyelembe vették, kivéve a könyvtárak érdekeltség-növelő támogatásáról szóló jogszabályt, amely abban a formában jelent meg amit élesen bíráltunk. Egyes esetekben munkabizottsági tagok delegálását is kérte a minisztérium, és ennek eleget tettünk. Maga a munka nem egyszerű, hiszen sohasem könnyű pontos, de ugyanakkor egyszerű jogszabályokat alkotni és közben az egymást metsző érdek-erővonalak között „lavírozva” a szakmai optimumot elérni. Azt hiszem azonban, hogy erre kielégítő eredménnyel törekedtünk és törekszünk.

Ide kívánczik még, hogy – bár ez nem jogszabály, de annál jelentősebb dokumentum a könyvtárak technológiai és tartalmi fejlődése, no meg pályázati lehetőségei szempontjából – részt vettünk a **Közgyűjteményi és közművelődési információs hálózat koncepciójának** (népszerű nevén: a telematikai koncepciónak) az előkészítésében, és véleményeztük az elkészült koncepciót.

Az október végi napok fejleménye (utólag írom bele e beszámolóba), hogy tiltakoztunk és **tiltakozunk a Nemzeti Kulturális Alap megszüntetésének** és a rendelkezésére álló összegeknek a tárca költségvetésébe való beolvasztása ellen.

A korábbiakban számos más **jogszabály** tervezetét is véleményeztük, köztük az alkotmány módosításának tervezetét, a közhasznú szervezetekről és a Nemzeti Kulturális Alapról szóló, valamint (a végül önálló törvényként elvetett) közművelődési törvény tervezetét. Az egyesület képviselője részt vesz az új szerzői jogi törvényt előkészítő bizottságban is.

Korábbi időszakban kértük, az IKSZ-szel közösen, a minisztériumi **könyvtári szakmai felügyelet egységének** fenntartását (eredménytelenül), majd egységének helyreállítását (végül eredményesen). Állást foglaltunk a könyvtárosok **munkaköri bértáblázatairól**, a pedagógusok könyvtárlátogatási kedvezményéről, és – sajnos nem a várt eredménnyel – közreműködtünk a Közgyűjteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete (a továbbiakban: KKDSZ) által kezdeményezett, a háromelemű bérrendszerre vonatkozó tervezet kialakításában.

A minisztériumi átszervezés után bemutatkozó levelet küldtünk a **Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma miniszterének**, Dr. Hámori József úrnak, amelyben egyben jeleztük a szakterület felügyeletének egységével kapcsolatos

aggályainkat is. Mivel a kért személyes találkozásra nem került sor, továbbá mivel szeretnénk javasolni a szakmai szervezetek fokozott bevonását a kulturális érdekegyeztetés folyamatába, az IKSZ-szel közösen ismét meg kívánjuk keresni a miniszter urat, meghallgatásunkat kérve.

Könyvtárpolitikai munkánk lényeges hiányossága, hogy **a fenntartókkal – elsősorban a települési önkormányzatokkal és a megyei közgyűlésekkel – való kapcsolatfelvételt**, amely bemutatkozásunkon és segítőkészségünk felajánlásán túl a könyvtári ellátási köteleességekre kívánja felhívni figyelmüket, csak clókszítettük, de nem tudtuk lebonyolítani.

Képzés

A könyvtárpolitikával egyenrangúan fontos területe az egyesületi tevékenységnek a könyvtárosok és tájékoztatási szakemberek képzésének és továbbképzésének előmozdítása (az utóbbi esetében tevéleges részvétellel is). Ami a továbbképzésben való részvételt illeti, úgy véljük, nincs restelkedni valónk, a képzés egész területén azonban nem sikerült annyit tennünk, amennyire szükség lett volna.

A tényleges továbbképzés területén mindenek előtt az immár harmadik éve folyó **hálózati (internetes)** képzést említjük. Az egyesület által a HUNGARNET segítségével a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem keretében szervezett, alapozó és haladó Internet, illetve WWW ismereteket nyújtó, jelentős árkedvezményű tanfolyamokat eddig 234 kolléga végezte el. Ennek jelentőségét napjainkban aligha lehet túlbecsülni. Azt hisszük emellett, hogy a későbbiekben említendő **rendezvények** túlnyomó részének – a könyvtári kérdések tudományos vizsgálatán és az eszmecserén kívül – elsősorban továbbképző jellege révén is jelentősen járultunk hozzá a továbbképzés ügyéhez. A központi képzési akciókhoz járul az **MKE szervezetei** által szervezett igen sokféle továbbképzés.

Az egyesület igyekezett egyéb módon is hozzájárulni a képzéshez és továbbképzéshez. Ezzel kapcsolatban megemlíthjük a **továbbtanuló fiatal kollégáknak immár visszatérően juttatott anyagi segítséget**. E támogatási akciókat az egyesület tanácsa bonyolította le a Magyar Könyvtárügyért Alapítvány közreműködésével.

A képzés és továbbképzés támogatásának és sarkalatos kérdéseinek megoldását célzó javaslatok kidolgozására az egyesület a képző intézmények képviselőiből és a munkáltató könyvtáraknak az IKSZ által delegált képviselőiből Dr. Nagy Attila elnökségi tag vezetésével újra létrehozta **képzési bizottságát**. A képzési bizottság több kérdést megtárgyalt, és emellett részt vett a könyvtárosok munkaköri besorolási táblázatára készült javaslat kidolgozásában, továbbá eljárt könyvtári szakértőnek a könyvtárosképzést folytató felsőoktatási intézmények akkreditációjába történő bevonása érdekében. Egészsében azonban – elsősorban a bizottság tagjainak passzivitása miatt – nem tudott eleget tenni a vele szemben kialakult elvárásoknak, mindennek előtt annak, hogy könyvtárosképzés csak megfelelő tartalommal és módszerekkel folyhasson a képző intézményekben. Ezért munkáját bírálókat érték. Dr. Nagy Attila lemondott, Dr. Horváth Tibor, az elnökség tagja pedig – aki sajnálatos betegsége miatt ma nincs közöttünk, és akinek mielőbbi gyógyulást kívánunk – feltételesen vállalta e tisztséget, majd – mi-

után a bizottság és az elnökség tagjai nem reagáltak aktívan az általa kidolgozott, a bizottság munkáját illető elképzelésekre – végül, érthetően, visszalépett. Időközben a minisztériumtól olyan információkat kaptunk, amely szerint maga a minisztérium kíván e célra munkabizottságot létrehozni és abban számít az egyesület képviselőinek részvételére.

Változatlan meggyőződésünk, hogy a továbbképzés rendjének és – különösen – tartalmának és személyi feltételeinek kialakítása mellett a legfontosabb feladat az iskolarendszerű, felsőfokú könyvtárosképzés és – asszisztensi, vagy alsóbb szintű – tanfolyami **képzés felülvizsgálata, szakmai akkreditációja**, az elharapódzó „zugképzés” megfékezése. Ehhez az MKE-nek a maga eszközeivel – saját továbbképzési akciói mellett – hozzá kell járulnia.

Előmozdítottuk kollégáink **külföldi továbbképzését** is. Körültekintően igyekeztünk kiválasztani a Kenti Egyetemen a Gombocz István ösztöndíj keretében tanuló kollégákat. Nem rajtunk múlt, hogy egyik kollégánál a helyszínen más tanulási lehetőséget választott, egy pedig késői időpontban visszalépett. A magyar Fullbright bizottsággal együttműködve igyekszünk tökéletesíteni a jelöltállítás mechanizmusát, és a változott körülmények között is tovább éltetni a Gombocz ösztöndíjat. Hálásak vagyunk a British Council-nak, amely több kolléga továbbképzését tette lehetővé és a német Bibliothekarische Auslandstelle-nek konferenciák és tanulmányutak szervezéséért és a magyar részvétel támogatásáért.

Rendezvények

A középpontban természetesen – mint eddig is – a **vándorgyűlések** állnak. Úgy érezzük, hogy sikerült, a szakma legnagyobb találkozójához méltó szakmai színvonalat biztosítani, anélkül, hogy az együttléti baráti és vidám volta ettől csorbult volna. A témaválasztás is korszerű és érdeklődésre számot tartó volt. Csak emlékeztetőül:

1995. Eger: A könyvtár és gazdája. A könyvtár-fenntartás kérdései

1996. Debrecen: Könyvtár – Kommunikáció – Társadalom

1997. Kecskemét: Szolgáltatások, térítések, szponzorálás

1998. Salgótarján: A könyvtárak együttműködése az információs társadalom szolgálatában.

Néhány lényeges változtatás is történt. Ilyen volt a tematikus szekcióülések bevezetése, ami nem zárta ki – a módosított és általában bevált időbeosztás mellett –, hogy az egyesület szervezetei egyéb üléseket, összejöveteleket szervezzenek, de lehetővé tette a központi téma sokoldalú megvitatását. Előre kiszemelt előadók mellett bevezettük a téma előzetes meghirdetését, és a jelentkezési felhívás útján is „gyűjtöttünk” előadókat. A nyílt napok többnyire nagy érdeklődés mellett zajlottak le, és általános érdeklődésre számot tartó kérdéseket tárgyaltak. Az elnökség és a titkárság jó kapcsolatot tartott fenn a bizonyára eltérő sikerű, de egyöntetűen lelkes és lelkiismeretes helyi szervezőkkel. Az elnökség továbbítja utódainak a további három év vándorgyűléseinek megszervezésére érkezett jelentkezéseket és sorrend-ajánlását.

A most búcsúzó elnökség programjában szerepelt, hogy a vándorgyűlések és a szervezetek gazdag programja mellett aktuális szakmai kérdésekben legalább évenként két **országos szakmai konferenciát** rendez. A szakképzettségi hely-

zetről, képzésről, továbbképzésről, a könyvtárakról és a hálózatról (Internetről), a hazai összefogásról és az európai együttműködésről (Nyíregyháza), a központi katalógusok fejlesztéséről, gépesítéséről, a multimédiáról a kultúrában és a könyvtárban, a magyar könyvtárügy első évtizedéről a harmadik évezredben – a stratégiákról és tennivalókról (Salgótarján) rendezett konferenciák és a Könyvtári Intézettről rendezett vitafórum sok résztvevője és – jóllehet nem egyenletes, de általában a választott témák fontosságához méltó – színvonala mutatja, hogy ez jó kezdeményezés volt. E konferenciák egy részét az MKE szervezetei és az elnökség közösen rendezték. Voltaképpen az országos szakmai rendezvények közé sorolhatjuk a Könyvtári és Szakirodalmi Tájékoztatási Szabványosítási Bizottsággal közösen a magyar adatcsere (MARC) formátumról rendezett szakmai tanácskozást is. Az 1998 őszére tervezett szerzői jogi konferencia 1999-re húzódik át, mert összekapcsolódik az EBLIDA (az Európai Könyvtári, Információs és Dokumentációs Egyesületek Szövetsége) által az Európai Unióval kötött szerződés keretében tartandó rendezvénnyel, amelyre a CECUP (Central and Eastern European Copyright User Platform – Közép- és Kelet-Európai Szerzői Joghasználói Kör) keretében ekkor kerül sor.

Társrendezőkként kapcsolódtunk be, illetve segítséget nyújtottunk a Petrik Géza, Kovács Máté, Sebestyén Géza és Szentmihályi János emlékének és munkásságának szentelt emlékülések szervezéséhez.

A közreműködésünkkel, illetve lebonyolításunkban sorra került nemzetközi rendezvények között első helyen az európai könyvtárosképző intézmények tanárai és diákjai által mind a négy évben Budapesten megrendezett BOBCATSSS konferenciákat kell említenünk. Rendezésünkben került sor az Európai Unió által támogatott könyvtári törvényhozási és a British Council által támogatott szerzői jogi konferenciára. Közreműködtünk a budapesti Francia Intézet és a Goethe Intézet által 1997-ben rendezett Közművelődési könyvtárak egy új Európáért és az 1998-ban tartott, A könyvtárak és az elektronikus környezet c. konferenciák szervezésében és lebonyolításában. Hasonlóképpen részt vettünk a Nyílt Társadalom Intézete (Open Society Institute) által 1998-ban a könyvtári egyesületeknek az információs társadalomban betöltött szerepéről rendezett nemzetközi konferencia előkészítésében és lebonyolításában.

Megemlíjtjük még, hogy segítséget nyújtottunk a Bartók Rádió 1996. évi könyvtári napjának előkészítéséhez és eseményeihez. Az elnökség emellett képviseltette magát a szervezetek elismerésre méltóan aktív rendezvény-programjának számos eseményén, különösen a határon túli kollégák bevonásával tartott és egyéb nemzetközi vonatkozású rendezvényeken.

Egyéb szakmai érdekvédelmi és más szakmai tevékenység

E keretekben – anélkül, hogy visszaélnénk türelmükkel – nincs mód arra, hogy minden egyesületi szakmai tevékenységről beszámoljunk. Ezért csak a legfontosabbakat említjük.

Következtesen, cselekvési terv kidolgozásával, a határon túli magyar báziskönyvtárak (a kapcsolat alapját jelentő) kiválasztásának ösztönzésével, a határon túli intézmények munkájának egyeztetésével, rendezvényekre való meghívással és rendezvényeken való részvétellel igyekeztünk támogatni a határon túli ma-

gyar könyvtárosokat. Az elnökség visszatérően foglalkozott e feladattal, és egyik legfontosabb feladatának azt érezte, hogy tiszta képet teremtsünk a támogatás módozatai tekintetében és abban, hogy ennek érdekében mit várunk a határon túli kollégáktól. A magyar könyvtárosok 1996-ban, a vándorgyűlésünkhöz kapcsolódva rendezett IV. világtalálkozója mellett minden évben meghívtuk határon túli kollégáinkat a vándorgyűlésekre, és 1998-ban a vándorgyűlés egyik rész-témája volt az együttműködés a határon túli magyar könyvtárakkal és könyvtárosokkal.

Fontosnak tekintettük és tekintjük, hogy az egyesület különös figyelmet fordítson **fiatal kollégáinkra**. A már említett képzési / továbbképzési támogatások és intézkedések mellett megemlítjük a fiatal könyvtárosoknak kiírt pályázatunkat is. Mégis úgy érezzük, hogy a fiatalok összefogása és fejlődése érdekében mi is többet tehetnénk és a fiatalok is.

Rendszeresen – a tanács és az e célra létrejött előkészítő bizottság segítségével – részt vettünk a **Fitz József könyvdíjjal** kitüntetett alkotók és kiadók az olvasók által keresett jó, szép és értékes könyveinek kiválasztásában. A Fitz díjat az MKM, majd a NKÖM képviselői a vándorgyűlések keretében adták át.

Évenként – a tanáccsal együttműködve – odaítéltük az MKE emlékérmét, és javaslatot tettünk különféle **kitüntetésekben** részesítendő személyekre.

Az IKSZ-szel, a Magyar Szabványügyi Testülettel (MSZT), az Országos Széchényi Könyvtárral és a Könyvtártudományi és Módszertani Központtal közösen létrehoztuk a **Könyvtári és Szakirodalmi Tájékoztatási Szabványosítási Bizottságot**, és kidolgoztuk működésének alapelveit és kereteit. Terveket készítettünk szabványok és szabályzatok kidolgozására, és megkezdtük ezek megvalósítását. Az MSZT keretében több nemzetközi szabvány honosítására került sor, és megindult a szabályzatok készítése is.

Kidolgoztuk a **külföldi tanulmányutak támogatási rendjéről** szóló szabályzatot, és ennek értelmében megkezdtük a feltételeknek eleget tevő kollégák tanulmányútjainak támogatását.

Foglalkoztunk a **szaksajtó helyzetével** (a tanács lebonyolításában), és ajánlásokat dolgoztunk ki a szaksajtó jövőjét illetően. Képviselttük magunkat a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros laptulajdonosi grémiumában és szerkesztőbizottságában.

És e pont végére néhány ide tartozó **kudarcról**: Terveztük, de nem valósítottuk meg egy szakértői adatbázis létrahozását. Terveztük, de nem valósítottuk meg etikai bizottság létrehozását és szakmai etikai kódex kidolgozását (függetlenül személyes véleményemtől, amely szerint a könyvtáros-etika azonos a közszolgálati etikával). Elmaradt az egyesületi sajtószerelés figyelemmel kísérése és az egyesületi archívum létrehozása. Nem készítettünk a tervezett mértékben tájékoztató anyagokat az egyesületről és munkájáról. Mindezeknek különféle okai voltak: kapacitáshiány, nehézségek, feledékenység vagy éppenséggel hanyagság.

Kapcsolatok más hazai és nemzetközi szervezetekkel és intézményekkel

Belföldi szervezetekkel fenntartott kapcsolataink élére az IKSZ-szel folytatótt együttműködés kívánkozik. Mint ismeretes, az egyesület korábban többször kifejtett álláspontja szerint a könyvtárak és könyvtárosok szakmai érdekeinek

képviselőt, a könyvtári szolgálat társadalmi fejlesztését célszerű lenne egyetlen szervezet, az MKE keretében ellátni. Az adott és a javuló együttműködés folytán egyre inkább elfogadott helyzetben azonban – az elnökség hivatalba lépésének első időszakában megkötött új együttműködési megállapodás keretében – arra törekedtünk, hogy a két szervezet közös erővel tevékenykedjen a közös célok érdekében. Ez a törekvés általában sikeres volt, és fokról fokra fejlődött. Hozzájárult e fejlődéshez az is, hogy az IKSZ szemlélete ebben az időszakban tovább fejlődött, és az egyesület sem presztízs-szempontokat, hanem közös érdekeket és célokat tartott szem előtt. Ma már azt mondhatjuk, hogy a két szervezet kapcsolata harmonikus és aktív, a viták pedig megoldhatók.

A szakterület felügyeletét ellátó MKM, majd NKÖM főosztállyal és különösen a Könyvtári Osztállyal is kedvezően alakultak a kapcsolatok. Az osztály támaszkodik a szakmai szervezetek segítségére, a szakma érdekeinek és álláspontjának artikulálására, és ebben – úgy véljük – megfelelő partnerre talált az egyesületben. Bár ez az együttműködés nem szorítkozott és szorítkozik a jogalkotás területére, kétségtelen, hogy a beszámolási időszakban ez állt a középpontban. Itt említjük meg, hogy **a szaktárca, az Országgyűlés és a mindjárt említendő Nemzeti Kulturális Alap pénzügyi támogatása nélkül** tevékenységünk gyakorlatilag ellehetetlenülne.

Széleskörűek voltak a kapcsolatok a **Nemzeti Kulturális Alappal**, jelesen elsősorban annak könyvtári és emellett közművelődési szakkollégiumaival. Igyekeztünk tanácsokat adni a kiírandó pályázatok elveire és tematikájára, beszámolókat hallgattunk meg (Papp Istvántól, a könyvtári szakkollégium elnökétől és Tuba Lászlótól, a közművelődési szakkollégium tagjától) a szakkollégiumok munkájáról és eredményeiről. Lebonyolítottuk új tagok delegálásának procedúráját a könyvtári szakkollégiumba, illetve javaslatot tettünk a miniszter által delegálandó tagokra. Végül, de nem utolsósorban mint NKA pályázatok nyertesei is profitáltunk az alap működéséből. Sajnálattal fogadtuk az előző miniszter által a szakkollégiumba delegált tag visszahívását, majd **megdöbbenéssel és felháborodással az NKA megszüntéről hozott kormánydöntést, amibe nem tudtunk és nem tudunk belenyugodni.** A legutóbbi napok kedvezőbb hírei ellenére aggodunk, hogy az alap eszközeinek a szaktárca költségvetésébe és így általában a költségvetésbe való beolvasztása vajon garantálni fogja-e és meddig e források megőrzését.

Korántsem optimálisan, de legalábbis ambivalensen alakult kapcsolatunk és együttműködésünk a **Közgyűjteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezetével (KKDSZ)**. Itt nemcsak egy kellemetlen és némileg elfajult, ám utóbb tisztázódott félreértés okozta vitáról van szó. Elvi álláspontunk világos, és két sarkalatos pontja van:

– úgy véljük, hogy a szakmai szervezetek és a szakszervezet egyaránt fontos résztvevői az érdekegyeztetési folyamatoknak és az ehhez kapcsolódó kezdeményezéseknek, akár – bár e szempontok szinte elválaszthatatlanok – a munkavállalói érdekek képviselőtől (és itt a szakszervezetnek nyilvánvaló primátusa van), akár a szakmai érdekek képviselőtől (itt viszont a szakmai szervezetek szerepe az elsődleges) van szó. Az érdekegyeztetés folyamata és grémiumainak összetétele jelenleg nem felel meg ezeknek az elveknek; módosításukat kezdeményezni kell;

- **készséggel együttműködünk a KKDSZ-szel a munkavállalói érdekképviselői szférájába tartozó kérdésekben is, de együttműködésünk nem kívánt és nem kíván a pusztán támogató szerepre szorítkozni, hanem úgy véljük, hogy az együttműködés keretében javaslatainkat komolyan meg kell fontolni, és ha nem szól ellene érdemi ok, figyelembe kell venni.**

A fenti elvek alapján az együttműködést nemcsak kívánatosnak, hanem a szakterület és művelői elemi érdekének tartjuk, és arra természetesen örömmel vállalkozunk.

Részt vettünk az **Országos Könyvtárügyi Tanács** munkájában, amely azonban a beszámolási időszak tartama alatt – az elnök lemondását követően – megszűnt.

Aszámos, adott területre korlátozódó tevékenységű szakmai szervezet közül megemlíjtük a **Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének (MOKSZ)** létrejöttét, amellyel jó kapcsolataink vannak, és amelyet szívesen látnánk az egyesület társult szervezetei között. A **Magyar Periodika Körrel** elsősorban a Budapesti Könyvfesztivál Könyvtáros Klubjának rendezvényei kapcsán alakult ki együttműködés.

A szakmai szervezetekkel való együttműködés kapcsán meg kell említenem, hogy a beszámolási időszak tartama alatt Mészáros Antal kollégánk – akinek kezdeményező aktivitása kétségtelenül elismerést érdemel – javaslatot tett arra, hogy **az egyesület minden szervezete alakuljon önálló egyesületté**, és az egyesület – úgymond – „alakuljon át” e szervezeteket és más szakmai szervezeteket tömörítő szövetséggé. Nem kell külön hangsúlyozni, hogy ez az egyesületnek és mai – sok évtizedes – szerepének megszűntét jelentette volna. Az elnökség a javaslatot nem értett egyet, de a tanács útján a szervezetek véleményét kérte. A javaslatot a tanács is elvetette, így azzal a továbbiakban nem foglalkoztunk (így pl. nem kérdeztük meg a többi – jelenleg önálló – szakmai szervezet véleményét e javaslatról).

Képviseljük magunkat a HUNGARNET-ben és a Magyar Könyvtárügyért Alapítvány kuratóriumában.

Az egyesület – mivel a szervezet munkájában semmi olyan elemet nem találunk, amely a könyvtári ellátásnak hasznos lett volna – **megszüntette részvételét** a Magyar Könyvszakmai Szövetségben, és hasonló okok miatt ugyanennek átgondolását javasolja utódainak a Magyar Kulturális Szövetség esetében.

Ide kívánkozik még együttműködésünk az **Országos Széchényi Könyvtárral**, amelynek hálásak vagyunk a titkárság fenntartásához adott hozzájárulásért és helyiségeinek messze a megkötött megállapodást felülmúló rendelkezésre bocsátásáért – mint pl. a mai napon is.

Néhány más együttműködésről (szabványosítás, határon túli magyar könyvtárosok) már korábban szó esett.

A nemzetközi kapcsolatok élére **IFLA tagságunk** kívánkozik. Az elnök és több más kolléga révén rendszeresen részt vettünk az IFLA konferenciáin és közgyűlésein, valamint – különböző kollégák révén – néhány IFLA szervezetet közösen ülésein. Éltünk tagsági jogainkkal (jelölés, választás) és igyekeztünk hátszorosítani az IFLA útján szerzett tapasztalatokat. Innen is felhívom a tagság figyelmét arra a kincsestárra, amit az IFLA-nak a konferenciák előadásaihoz is hozzáférést nyújtó honlapja jelent (www.ifla.org).

Ez évben IFLA részvételünk messze túlment a szokásos kereteken: az IFLA által elfogadott új szabályzat keretében **pályáztunk a 2003-ban tartandó IFLA konferencia és közgyűlés** budapesti megrendezésére (az újabb szabályok értelmében mindig öt évre előre határozzák meg a színhelyeket). Ez nagy munkát és sok költséget jelentett, de úgy véljük, hogy ezt jó színvonalon tudtuk elvégezni, elsősorban – ami annyi minden egyesületi tevékenységre igaz – Hegyközi Ilona ügyvezető titkár áldozatos munkája révén. Sokat segített a hazai könyvtárak kiállításba helyezett támogatása és magas állami méltóságok – köztük a köztársasági elnök úr – támogató levele is. Bekerültünk a „véghajrába”, vagyis a két legjobb kiválasztott színhely közé (Berlinnel együtt), és így az IFLA megbízottait helyszíni látogatásuk során is fogadtuk, de „mellszélességgel” alulmaradtunk, elsősorban a két lehetséges kongresszusi épület és színhely adottságaiban mutatkozó különbség miatt. Mint a döntéshozók hangsúlyozták: „szívük Budapesttel, eszük Berlinnel volt”. Biztatást kaptunk, hogy egy nem sokkal későbbi IFLA-ra ismét adjuk be jelentkezésünket. Természetesen nemcsak ezért, de ennek kapcsán is megemlítendő, hogy az ország igen lényeges kulturális és – nem utolsósorban – gazdasági érdekei miatt amúgy is indokolt lenne egy valóban nemzetközi méretű konferencia- és kiállítási központ felépítése.

Mint korábban említettük, jó kapcsolataink alakultak ki az **EBLIDA**-val, amelynek (mivel Magyarország még nem EU tag) csak társult tagjai lehetünk. A **budapesti francia és német intézetekről** korábban mondtak mellett megemlítjük, hogy részt vettünk egy, a két ország és Belgium által ajánlott – végül nem megvalósult – „**médiabusz**” terv tárgyalásában. Szintén korábban emlékezünk meg a **British Council**l, a **német Bibliothekarische Auslandstelle**vel, a **BOBCATSSS** rendezőivel és az **Open Society Institute**-tal fenntartott kapcsolatokról. Hálásak vagyunk még a **Magyar Soros Alapítványnak** Internet kapcsolatunk létrejöttéért és fenntartásáért, valamint az időnkénti pályázati segítségért. Ide kapcsolódik, hogy a salgótarjáni vándorgyűlés nemzetközi kerekasztal-megbeszélésének értelmében (persze mások mellett) – úgy hírlík eredményesen – kértük az illetékes német hatóságokat, hogy vizsgálják felül a nemzetközileg is igen jelentős munkát végző **Deutsches Bibliotheksinstitut** megszüntetéséről hozott előzetes döntést.

Végül, de nem utolsó sorban említjük, hogy vándorgyűléseinkre rendszeresen meghívtuk a **szomszéd országok egyesületeinek és néhány más ország velünk kapcsolatot tartó egyesületének** képviselőit (ezen belül határon túli magyar könyvtáros kollégáinkat), és magunk is rendszeresen képviseltettük magunkat az ő konferenciáikon.

Gyakran fogadtunk külföldi kollégákat, köztük – szomszédaink mellett – másokat is, pl. amerikai könyvtáros-csoportokat.

Kapcsolatok a szervezetekkel és a tagsággal

Az egyesület munkájának sarkalatos kérdése az elnökség és a titkárság kapcsolata a tagsággal. Ennek egyik – korántsem csak pénzügyi – ága a **szervezetek programjának támogatása a központi eszközökből**. Ezzel ugyanis nemcsak a programokat segítjük, hanem igyekszünk orientálni is a szervezetek tevékenységét. A korántsem bőséges eszközökből is sikerült olyan összegeket juttatni a szer-

vezeteknek, amelyek általában meghaladják az – elgondolkodtatóan alacsony – tagdíj visszatérhető részét. Nehézségeket okoztak a gyakran elkésett, ill. nem elég pontos pályázatok.

A tagsággal és a szervezetekkel való kapcsolattartás fő eszköze – az elnökségi tagok és az ügyvezető titkár által fenntartott, reméljük hasznos és eredményes személyes kapcsolatok, valamint a tanácson keresztül megvalósuló kapcsolat mellett – a pontosabb megjelenésüvé tett és tartalmas **hírlevél** volt. Nem a titkárságon múlt, hogy egyes szervezetek csak jelentős késéssel juttatták el a hírlevelet a tagsághoz; e szervezetek tagsága nemegyszer hamarabb értesülhetett a hírlevél tartalmáról a 3K-ból (nem is szólva az elektronikus levelező listákról), mint közvetlenül a szervezetek útján küldött hírlevelekből. Javult viszont – ha nem is minden szervezetre kiterjedően – a hírlevél ellátása a szervezetek információival.

Az elnökség arra törekedett, hogy emellett a kapcsolattartás gyorsabb formáit is megteremtse. Létrehoztuk az elnökség, a szervezetek és – potenciálisan – a teljes tagság **elektronikus levelező listáját**, amelyen „valós idejűen” értesülhetnek minden fontos fejleményről. Sajnálatos, hogy a szervezeti és össz-tagsági listák még nem eléggé népszerűek, a feliratkozottak száma elmarad a várttól. Innen is mindenkit biztatok, hogy iratkozzon fel e listára! Tervezzük, hogy – minden bizonnyal már az új elnökség működése alatt, de hamarosan – létrejön az MKE-ről minden jelentős információt tartalmazó, rendszeresen frissített tartalmú és egyben fórumot is biztosító **MKE honlap**.

Korántsem zökkenők nélkül vagy kápráztató sebességgel, de végül is létrejött és „berázódott” a **tagnyilvántartás számítógépes rendszere** az ellenőrző bizottság segítségével kidolgozott ügyrendi szabályozás megvalósítására, a szervezetek segítésére és az adatok sokoldalú hasznosítására. Ez részben pontosabbá és értékelhetőbbé teszi a nyilvántartásokat, részben munkát takarít meg a szervezeteknek. Más kérdés, hogy ha a tagdíj átutalása késik, ha a tagdíjfizetőről szóló adatok nem folynak be idejében, és a tagok adatai nem pontosak vagy a tag szándékának keretein belül sem teljesek, akkor a nyilvántartási rendszer önmagában nem képes segíteni. E tekintetben – saját érdekükben – nagyobb pontosságot kérnénk a szervezetektől. (Persze akinek nem inge, ne vegye magára.) Javasolták még a tagdíjfizetés központosítását. Ezt az elnökség nem támogatja, mégpedig nemcsak a központi munkatöbblet miatt, hanem mert mind a kapcsolattartás, mind az eredményesebb sürgetés miatt úgy véljük, hogy ennek az első helyen regisztráló szervezetek kezében kell maradnia.

A tagságot számos, az egyesületi munkán kívüli kérdésben tájékoztattuk a hírlevélben és azon kívül is. Így hírt adtunk **pályázati lehetőségekről, az MKE-n kívüli rendezvényekről, állás-keresletről és -kínálatról**.

Kértük tagjainktól a **személyi jövedelemadójuk 1%-ának** felajánlását az egyesület javára. Ennek érdekében módosítottuk az alapszabályt. 1997-ben ebből az egyesület nem rendkívüli, de tisztes összeghez, 125 ezer Ft-hoz jutott. Az összeget a továbbtanulási támogatásra fordítottuk. Már ismeretes az ettől kis mértékben elmaradó 1998. évi összeg is. Bízunk benne, hogy a továbbiakban ez az összeg növekedni fog.

1996-ban **beszámoló küldöttközyűlést** tartottunk. Választási bizottság létrehozásával és a jelölések nem nagyon egyszerű, de igen demokratikus lebonyo-

lításával és az alapszabály-módosításra tett javaslatokkal előkészítettük a jelen **tisztújító küldöttközgyűlést**, a tagság és az elnökség kapcsolatának e legfontosabb fórumát.

II. Irányelvek

Az egyesület alapszabálya kötelességünké teszi, hogy a beszámolóhoz csatlakozva vázoljuk fel a **további tevékenység irányelveit**. Bár úgy véljük, hogy ennek meghatározása az újonnan választott elnökség joga és kötelessége, továbbá hogy a beszámoló már impliciten sugall számos irányelvet is, mégis, a szabályok betartása végett és talán az új elnökség hasznára is, vázlatosan leírjuk, amit a jövőre nézve különösen fontosnak tartunk, ha nem is előírásként, de – mivel a leírtak legjobb meggyőződésünket tükrözik – mégis felszólító módban. A rutin-szerűen visszatérő, tartalmi változást, fejlődést nem igénylő feladatokat még fontosságuk esetén sem említjük az irányelvek között.

- a) Folytatni kell a közreműködést, véleményezést és szakmai érdekérvényesítést minden, a könyvtárakat érintő **jogszabály vagy egyéb kormányzati, szakfelügyeleti intézkedés** kapcsán, együttműködve a minisztériummal és más szakmai szervezetekkel, de szilárdan ragaszkodva az egyesület elnöksége és tagsága által helyesnek vélt elvekhez. Törekedni kell arra, hogy az egyesület cselekvő részese legyen a megújítandó kulturális érdekegyeztetési folyamatoknak.
- b) Minden lehetséges eszközzel küzdeni kell azért, hogy a korábbi jogszabályok és kormányzati döntések alapján a **könyvtárak fejlesztésére szánt összegek** rendeltetésük szerint és a könyvtári ellátás prioritásait figyelembe véve kerüljenek elosztásra.
- c) Szoros és állandó **kapcsolatot kell kialakítani az önkormányzati, állami és felsőoktatási könyvtár fenntartókkal**. Arra kell törekedni, hogy igényeljük a szakmai segítségnyújtást könyvtári döntéseikben, és hogy eleget tegyenek a törvényekben meghatározott kötelezettségeiknek a könyvtárak fenntartása és a könyvtári ellátás fejlesztése terén.
- d) Mind a fenntartókat, mind a könyvtárakat arra kell ösztönözni, hogy ne elégedjenek meg a hagyományos könyvtári szolgálat fenntartásával, hanem figyelembe vegyék a fejlődésnek azt az objektív igényét, hogy a **könyvtárak teljes értékű információs központokká és információközvetítőké váljanak**. Mindezt a kapcsolatok, a sajtó, a képzés útján és minden lehetséges más úton népszerűsíteni kell, és elő kell segíteni.
- e) Folytatni kell – központi akciókkal és a szervezetek ez irányú tevékenységének segítségével – az **egyesületi keretekben, ill. egyesületi szervezéssel vagy támogatással lebonyolított tanfolyami és rendezvények keretében történő továbbképzést**.
- f) Közre kell működni a **törvényben előírt továbbképzés** kereteinek és – főként – tartalmának kidolgozásában, ügyelve arra, hogy a továbbképzés sok-

rétű lehetőségeket nyújtson. A továbbképzés rendszerének támaszkodnia kell – a főként fejlesztő és koordináló szerepre hivatott Könyvtári Intézet, valamint a képző intézmények mellett – a szakmai szervezetek és a könyvtárak keretében megvalósítandó továbbképzésre.

- g) Állhatatosan kell törekedni az **alapképzés színvonalának emelésére**, a képző intézmények és képzési formák szakmai akkreditációjára. A szakmailag – tantervében és előadónak ismereteiben, valamint az oktatás technikájában – megalapozott képzés segítése és népszerűsítése mellett nem szabad habozni a követelményeknek nem megfelelő ál- és zugképzés leleplezésében sem.
- h) Továbbra is **támogatni kell a fiatal könyvtárosok szakmai fejlődését**, továbbtanulási és tanulmányúti támogatással, önképzésük elősegítésével, pályázatok kiírásával és más eszközökkel.
- i) Folytatni kell a bevált **rendezvények** szervezését. A mindenkor aktuális témára koncentrálandó vándorgyűlések kiemelkedő szerepének fenntartása mellett a továbbképzési igényeknek megfelelő és a könyvtárosok feladatainak megoldásához segítséget nyújtó más rendezvényeket is szervezni kell, ide értve a több szervezet által közösen, ill. az elnökség és a szervezetek által közösen szervezett rendezvényeket is. A lehetőségekhez képest támogatni kell a tagság részvételét külföldi rendezvényeken, ill. külföldi és nemzetközi partnerekkel közös rendezvényeket is szervezni kell.
- j) A **határon túli magyar könyvtárosok és könyvtárak** támogatásában – ide értve a képzési és továbbképzési támogatást is – most már gyakorlati intézkedéseket kell tenni a kidolgozott elvek alapján. Határon túli kollégáinkat meg kell győzni róla, hogy valóban hasznos segítséget csak az ő öntevékenységgükkel karöltve nyújthatunk.
- k) Fenn kell tartani, ill. fokozni kell az egyesület aktivitását a hazai **szabványosításban**, a szabványok megújításában és alkalmazásuk elősegítésében.
- l) Ismételten megfontolva e törekvés összefüggését a minisztérium szakértői nyilvántartásának megújítására vonatkozó tervekkel létre kell hozni az **MKE szakember-nyilvántartását**.
- m) A **szakmai szervezetekkel és más együttműködő partnerekkel** – követezetesen képviselve az egyesület álláspontját – az eddigiekhez hasonló vagy annál is aktívabb együttműködésre kell törekedni. Készséggel kell fogadni minden szervezeti integrációs törekvést, amely nem áll ellentétben az egyesület elveivel és szándékaival.
- n) A **nemzetközi együttműködésben** (nem feladva az – egyébként nem haszontalan – „tiszteletköröket” sem) a gyakorlatilag is hasznos együttműködésre kell koncentrálni, ill. az együttműködést ilyen irányba kell továbbfejleszteni (pl. közös szakmai rendezvények a szomszéd országok szakmai szervezeteivel aktuális témákban). A vándorgyűléseken célszerű a mindenkori központi témában megfelelően előkészített **nemzetközi kerekasztal-megbeszélések** rendezése.

- o) Meg kell fontolni újabb pályázat beadását az **2005-ös vagy 2006-os IFLA konferencia** vendéglátására, ami szakmai előnyei mellett az országnak jelentős jövedelemforrása lehetne. Az ezzel kapcsolatos döntéstől függetlenül is lobbyzni kell nagy kapacitású és jól megközelíthető konferencia-központ létrehozása érdekében.
- p) Az egyesület tagjaival és szervezeteivel fenntartott aktív kapcsolat hagyományos formáinak tökéletesítése mellett népszerűsíteni kell és széles körben, az információáramlás elsődleges csatornáiként kell használni **az egyesület levezető listáit és honlapját**.

*

Nem fejezhetem be mondandómat anélkül, hogy türelmüket ne kérjem néhány személyes megjegyzéshez. Először is néhány szót szeretnék szólni három kollégánkról.

Közülük az első **Papp István**, aki ezzel a küldöttközgyűléssel kiválik az **elnökségből**. Papp István hosszú évek óta az egyesület létének és fejlődésének motorja volt, egyebek között már a jelenlegi – egyben az első valójában demokratikus és logikus szervezetet teremtő – alapszabály megalkotásakor, majd főtitkárként és elnökségi tagként. Javasatai nélkülözhetetlenek voltak, kezdeményezéseire, véleményére oda kellett figyelni, munkabírása rendkívüli. Mindnyájan tudjuk, hogy nem „könnyű ember”. Pista hajlamos a – gyakran éles – konfrontációra, és nemigen ismeri a megalkuvást akkor sem, ha – igen ritkán – nincs igaza. Ami azonban számunkra a legfontosabb: él-hal a könyvtárakért és munkájukért. Nélküle az MKE nem lenne az, ami. Köszönjük, Pista!

Hegyközi Ilona ügyvezető titkári munkája egyidős a jelenleg leköszönő elnökség hivatali idejével. Ez alatt az idő alatt nélkülözhetetlenné vált. Sokrétű tudását és szorgalmát nem „csak” úgy állította közös céljaink szolgálatába, ahogy ez az egyesület munkavállalójától elvárható, hanem úgy, mint aki olyan ügyért dolgozik, ami sajátja. Kezdeményező és aktív, határozott véleménye van minden szakmai és szervezeti kérdésről, és – amit mindnyájan tanúsíthatnak – kitűnő kapcsolatot épített ki és tartott fenn a szervezetekkel, az elnökséggel és az egyesület minden – bármely ügyben hozzá forduló – tagjával.

Ottovay Lászlóra, aki szintén kiválik az elnökségből – bár hosszú egyesületi és elnökségi múlt után váratlanul „szakadt rá” a főtitkári munka – becsülettel helytállt e nehéz feladat megoldásában. Gondos és pontos volt; éberrel figyelte az egyesület társadalmi környezetét, és javasolta, illetve végrehajtotta a reagálást. Igen széles körben ismeri személyesen is egyesületünk tagjait, és természetes kedvessége révén is jó viszonyt alakított ki mindenkivel. Nagy munkát végzett az alapszabály-módosítási javaslat kidolgozásával. Biztosak vagyunk benne, hogy új funkciójában hasonlóan eredményes és hasznos munkát végez majd.

Végül engedjenek meg néhány szót **legszemélyesebb ügyekben** is. Meghatott és jó érzéssel töltött el, hogy a választási előkészületek során milyen sokan javasoltak ismét elnöknek. Elnézésüket kérem azért, hogy a bizalomnak nem

tudok eleget tenni, és életkorom miatt nem vállaltam a jelölést. Igyekszem a jövőben is az MKE hasznos munkása lenni.

És – búcsúzóul – hálásan megköszönöm mindnyájuk bizalmát és támogatását!

*

Kedves Kolléganők és Kollégák, Kedves Barátaink! Hosszú és bizonyára nemcsak tartalmilag, hanem az Önök tűrőképessége szempontjából is kimerítő beszámolómnak végére értem. **Kérjük, hogy a beszámolót fogadják el. Köszönjük a négy éves időszakban Önöktől kapott támogatást és – nem minden nosztalgia nélkül, de egyben jó munkát kívánva utódainknak – ezennel lemondunk, visszaadjuk megbízatásunkat.**

Vajda Erik

(Elhangzott az MKE tisztújító küldöttközgyűlésén, 1998. november 26-án)

Főtitkári beszámoló a szervezetek működéséről és a gazdálkodásról

Az MKE küldöttközgyűlésére készült elnökségi beszámoló második részében az egyesület taglétszámának változásával, szervezeti felépítésével, továbbá a szervezetek működésének általános kérdéseivel foglalkoztunk. A küldöttközgyűlés küldöttei már megkapták az elnök beszámolóját az egyesület tevékenységéről, továbbá a tanács, az egyesületi ellenőrző bizottság és a szervezetek legtöbbszörének beszámolóit. A jelen beszámoló készítője számít arra, hogy a küldöttek ismerik a felsorolt anyagokat. Felhívjuk a figyelmet az ellenőrző bizottság jelentésében foglalt javaslatokra az elnökség és a tanács munkájáról, a tagnyilvántartás és a tagdíjfizetés problémáiról, a tagság további növelésének fontosságáról, az egyesület és a szervezetek gazdálkodásáról, a pályázatok elszámolásáról, végül a szervezetek ellenőrző bizottságairól. E javaslatokkal az elnökség egyetért, és a küldöttközgyűlés álláspontjának megfelelően végrehajtásukat a következő elnökség figyelmébe ajánlja.

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete egyéni tagjainak száma az 1998. november 5-i adatok szerint 2425 fő, az előző küldöttközgyűlés idején, két évvel ezelőtt 2134 volt, így a korábban tapasztalt csökkenést érezhető, majd 14%-os létszámnövekedés váltotta fel. Ennél is nagyobb arányban nőtt a második helyen regisztráltak száma – 472-ről 706-ra (67%) – és a harmadik helyen regisztráltaké 12-ről 28-ra. A teljes regisztrált taglétszám: 3163, ez 21%-kal haladja meg a két évvel ezelőttit (2618). A testületi tagok száma 60-ről 78-ra emelkedett, ez főként a szervezeteknél regisztrált testületi tagok számának emelkedéséből adódik (49-ről

68-ra nőtt), a központilag regisztrált testületi tagok száma viszont alig változott. A szervezetek közül a Fejér és a Veszprém megyei szervezet, valamint a Műszaki Szekció növelte a legjobban testületi tagjainak számát, az utóbbi például 10-ről 15-re.

A 31 területi szervezet összesen 1842 fős regisztrált taglétszáma (1792 első és 50 második regisztráció) 58%-kal képviselteti magát az egyesület regisztrált egyéni tagjainak sorában, ez az adat két évvel ezelőtt 1623 volt, ami 62%-ot jelentett. A 11 szakterületi szervezet 1321 egyéni tagot regisztrált (633 első, 660 második és 28 harmadik regisztráció), ez 42% a két évvel ezelőtti 38% után. A növekedést a második regisztrációk számának közel 70%-os emelkedése okozta. Harmadik regisztráció csak a szakterületi szervezetekben történt, közülük is 11-gyel a Helyismereti Szervezet részesedik.

Érdemes egy pillantást vetni a szervezetek taglétszámának változására. Míg a két évvel ezelőtti beszámolóban a taglétszámok stagnálásáról vagy kisebb-nagyobb mértékű csökkenéséről számolhattunk be, addig most mindössze három szervezet jelzett jelentősebb létszámcsökkenést (Pécs-Baranya, Tolna és Vas), a többiek növelték, de legalábbis megtartották tagságukat. A gyarapodók közül kiemelkedik a Pest megyei szervezet: 129 tag a két évvel ezelőtti 55 (és a négy évvel ezelőtti 113!) után, de jelentősen nőtt a Békés, Csongrád, Heves és Nógrád megyei szervezet, a szekciók közül pedig a Helyismereti, a Könyvtárostanári, a Közkönyvtári, az Olvasószolgálati és a Társadalomtudományi taglétszáma.

Az egyesület legnagyobb szervezete továbbra is a Műszaki Szekció 316 regisztrált taggal, majd a Csongrád megyei (280), a Társadalomtudományi (187) és a Könyvtárostanári (179) következik. További kilenc szervezetnek van 100-nál nagyobb tagsága. A legkisebb taglétszámot a nagykanizsai szervezet jegyzi: 17 fő (a legfrissebb információk szerint egyesülni kívánnak a Zala megyei szervezettel). Kicsi, érthető módon, a Zemplén megyei (33) és – a korábbi taglétszámát tekintve kevésbé érthetően – a Tolna megyei szervezet (25 tag). Az elmúlt két év alatt egy szervezet alakult meg, az Elektronikus Könyvtár Szekció.

Az egyesület alapszabálya szerint az alaptagdíj fejében két szervezetben regisztráltathatja magát az egyesület tagja. A lehetőséggel elsősorban azok az – első helyen területi szervezetnél regisztrált – tagok élnek, akik valamilyen szakterületi szervezet munkájába bekapcsolódva kívánják szakmai érdeklődésüket kielégíteni. Vannak szekciók, ahol a második regisztráció sokszorosa az elsőnek, így a Közkönyvtári Egyletnél az első 13, a második 89, a Helyismeretieknél 13, illetve 64, de hasonló a helyzet a Gyermekkönyvtári, az Elektronikus, az Olvasószolgálati és a Zenei Szekciónál is. A főként szakkönyvtárosokat regisztráló Műszaki, Mezőgazdasági és Társadalomtudományi Szekcióban, valamint a Könyvtárostanároknál az első regisztráció létszáma meghaladja a második regisztrációját.

A szervezetekben működő csoportok száma nem változott. A Társadalomtudományi Szekció keretén belül megalakult a frankofil könyvtárosok csoportja, ugyanakkor a Műszaki Szekció úgy döntött, hogy maga kívánja folytatni az Oszályozási és Gépesítési Csoport tevékenységét.

Az egyesület tagságának tevékenysége alapvetően a szervezetekben folyik. A szervezetek munkájukról a küldöttközgyűlésre készített írásos beszámolóban beszámoltak, így ez a tájékoztató a legfontosabb tendenciák kiemelésére szorítkozik anélkül, hogy a szervezetek rendezvényeiről akárcsak példaszerűen is szólna.

A 32 szervezet tevékenységének mértékét jelzi, hogy a beküldött jelentések alapján a két év során átlagosan 11 rendezvényt tartottak. A területi szervezetek két évvel ezelőtti, 7,5-es átlagához képest az emelkedés jelentős, még akkor is, ha közülük egyedül a Csongrád megyei szervezet 36 programról számolt be. A további területi szervezetek közül a Kisalföldi, a Békés megyei és a Szabolcs-Szatmári szervezet jelentett még 15 körüli rendezvényt, a többiek 5-10 körüli eseményről számoltak be. A szakterületi szervezetek között kiugró rendezvény-szám nem volt, sorrendben a Műszaki, majd a Társadalomtudományi, a Gyermekkönyvtári, a Bibliográfiai és a Helyismereti Szervezet szerepel az élen. Persze a rendezvények száma pusztán nem tükrözi a végzett munkát, például a Bács-Kiskun megyei és a Nógrád megyei szervezet által rendezett és mindkét helyen nagyszerű vándorgyűlés vagy a Helyismereti, az Olvasószolgálati, a Bibliográfiai, a Közkönyvtári és a Műszaki Szekció kettő vagy három kétnapos, legtöbbször országos kitekintésű szakmai konferenciája a szervezők, a szervezet sokszor több hónapos munkáját igényelte. A több előadót felsorakoztató egynapos konferenciák rendezői közül ki kell emelnünk a csongrádiakat, de a Bibliográfiai, a Közkönyvtári, a Műszaki, a Társadalomtudományi és a Gyermekkönyvtári Szekció is sok ilyen rendezvényről számolt be. A Békés, Szabolcs-Szatmár, Veszprém és Vas megyei szervezetek állnak az élen az egy vagy két előadót meghívó szakmai rendezvények terén.

Egy- vagy több napos továbbképző tanfolyamot elsősorban a területi szervezetek rendeztek, főként számítógépes vagy könyvtári menedzsment-témákban. Az élen itt is Csongrád megye áll, majd Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár következik. Jelentősen nőtt a több napos külföldi tanulmányutak száma: 19 alkalomról számolnak be a jelentések, egynél többször sorrendben a műszakiak, a fejér megyeiek, a kisalföldiek és a pécsiek utaztak. Szintén emelkedett az egynapos szakmai tanulmányutak, könyvtári tapasztalatcserék száma, a csongrád megyeiek egymaguk 12 ilyenről számolnak be, de a kisalföldiek, a zempléniek és mások is, a szakterületi szervezetek közül pedig főként a műszaki, a Társadalomtudományi és a Zenei Szekciók éltek ezzel a továbbképzési lehetőséggel.

A nehezedő pénzügyi feltételek miatt csökkent a szervezetek által gondozott kiadványok száma: a helyismeretiek, a hajdú-bihariak és a gyermekkönyvtárosok vezetik a nem hosszú névsort. Ugyanígy kisebb volt a szervezetek által rendezett versenyek (hárommal Csongrád az élen) és a különböző témákban kiírt pályázatok száma (itt a közkönyvtáriak egyedül az összes többinél többet hirdettek meg).

A külföldi kapcsolatok ápolásában, mint korábban, a kisalföldi szervezet áll az élen, de egynél több látogatásról, konferencián való részvételtől – nem értve ide a több napos tanulmányutakat – számolt be a somogyi és a vasi szervezet, valamint az Olvasószolgálati Szekció.

A szervezetek szakmai tevékenységét központi forrásból pályázat keretében 1997-ben 2.125.000 forinttal, 1998-ban 2.100.000 forinttal támogatta az elnökség. A támogatások elszámolása és a felhasználás ellenőrzése rendben megtörtént.

Ottovay László

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete gazdálkodási irányelvei a következő évekre

Az MKE leköszönő elnöksége – felhasználva korábbi küldöttközgyűlések ajánlásait – az alábbi gazdálkodási irányelvekre hívja fel a megválasztandó elnökség figyelmét.

1. Az egyesület és a szervezetek gazdálkodásának a küldöttközgyűlésen elfogadott tevékenységi irányelvek megvalósítását kell szolgálnia.

2. A gazdálkodásban továbbra is messzemenő takarékossgot kell érvényesíteni, ennek figyelemmel kísérése az egyesület és a szervezetek ellenőrző bizottságainak fontos feladata.

3. A lehetőségeknek megfelelően gondoskodni kell pénzügyi tartalékok megőrzéséről.

4. Az elnökségnek és a szervezeteknek meg kell ragadniuk minden lehetőséget külső források, támogatások, pályázatok, alapok, alapítványok igénybevételére. Ehhez a titkárság nyújtson folyamatos tájékoztatást.

5. Az elnökség dolgozzon ki javaslatot arról, hogyan lehet az egyesület pénzügyi forrásait növelni, illetve kiadásait csökkenteni a közhasznúság jogállásának megszerzését követően. A vonatkozó törvény értelmében ugyanis a közhasznú szervezetet társasági adómentesség, illetve – vállalkozási tevékenysége után – társasági adókedvezmény, helyiadó-kedvezmény, illetékkedvezmény, vámkedvezmény illeti meg, a szervezet támogatója is adókedvezményt élvez stb.

6. Az egyéni és a testületi tagság növelésére az eddiginél hatékonyabb munkát kell végezni. A nagyobb taglétszám, a könyvtáros társadalom mind nagyobb részének bevonása az egyesület tevékenységébe – a gazdálkodás szempontjait tekintve – nem elsősorban a tagdíjbevételek növelése miatt fontos, hanem főképpen azért, hogy az egyesület így – erősebb támogatást maga mögött tudva – nagyobb eredménnyel legyen képes fellépni a nonprofit terület támogatási lehetőségeinek megpályázásakor.

7. A következő évben az egyéni tagdíj továbbra is az egyhavi bruttó fizetés (vezetői, nyelv- és egyéb pótlékokkal együtt) 2%-a. A nyugdíjasok tagsága ingyenes; ha az egyesület támogatása címén mégis kívánnak fizetni tagdíjat, ennek összege évi 300,- Ft. Ugyancsak 300,- Ft-ot fizetnek a diákok, gyesen lévők, katonák. Az egyéni tagdíj megoszlása az egyesület központi költségvetése, illetve a regisztráló szervezet(ek) között nem változik (40-60, illetve 30-30%, minden további regisztráció 30%). A tagdíjak befizetéséről, kezeléséről, ennek számítógépes nyilvántartásáról ügyrendi szabályzat rendelkezik.

8. A testületi tag maga állapítja meg tagdíjának mértékét, ez azonban nem lehet kevesebb, mint évi 5000,- Ft. A testületi tag – az elnökséggel, illetve az érintett szervezettel kötött megállapodás alapján – pénz helyett természetbeni

hozzájárulással is leróhatja tagdíját (helyiségeit, eszközeit rendszeresen egyesületi célokra rendelkezésre bocsátja, sokszorosítást, postázást vállal stb.), feltéve, hogy ennek értéke meghaladja az évi 10.000,- Ft-ot.

9. Az intézményi tagsággal rendelkező társult szervezetek tagjainak az MKE testületi tagjaiként fizetendő tagdíjáról az MKE és a társult szervezet a társulásról szóló szerződés keretében állapodik meg.

10. Az elnökség mellett a szervezetek vezetőségei is fejtsenek ki tevékenységet annak érdekében, hogy az egyesület tagjai közül mind többen rendelkezzenek az MKE javára személyi jövedelemadójuk 1%-áról.

11. Az MKE központi forrásaiból való részesedésre minden szervezet és minden tag részére azonos esélyeket kell biztosítani, ezért a lehetőségekről időben kell tájékoztatni a szervezeteket és a tagságot, közölni kell az igények benyújtásának módját és határidejét. A támogatással való elszámolás rendjét pontosan meg kell határozni.

12. A szervezetek szakmai tevékenységének támogatásához legalább az eddigi mértékben kell a pénzeszközöket biztosítani.

13. A bel- és külföldi tanulmányutak támogatására kiírt pályázathoz hasonló módon az elnökség, adott esetben a szervezet a pályázat formájában támogatandó célok pontos meghatározásával, a pályázati feltételek részletes leírásával, a szakmai beszámoló és a pénzügyi elszámolás kikötésével segítse elő az erre szánt pénzeszközök minél hatékonyabb felhasználását.

14. A nemzetközi kapcsolatok anyagi fedezetének biztosítása során elsőbbséget élvez az IFLA tagdíj kifizetése, ezután a külföldi társegyesületekkel való együttműködéshez szükséges összegek, majd az IFLA-ban való intenzívebb tevékenység anyagi feltételei következnek.

15. A határon kívüli magyar könyvtárosokkal, könyvtáros szervezetekkel való kapcsolattartáshoz, szakmai továbbképzésükhöz legalább az eddigi mértékben biztosítani kell a feltételeket.

16. A külföldről érkező szakmai meghívások anyagi terheit lehetőleg megosztva kell viselni: a munkáltató, az egyesület, a szervezet és a tag egyaránt vállalja a ráeső részt.

17. Az elnökség csak a tanács álláspontjának meghallgatása után támogathat az egyesület központi költségvetéséből alapokat, alapítványokat.

18. Az egyesületi levelezőlisták felhasználásával jelentősen csökkenteni kell az elnökség, a tanács, az egyesületi ellenőrző bizottság, ezek tagjai, illetve a szervezetek vezetőségei és – szükség szerint – a tagok közötti dokumentumforgalom postaköltségét. A számítógépes lehetőségeket fel kell használni a dokumentumok másolási vagy nyomdaköltségeinek mind nagyobb mértékű megtakarítása céljából is.

Az elnökség nevében előterjesztette Ottovay László főtítkárnak
Budapest, 1998. november 23-án

Az egyházi könyvtárakról*

1. Az Egyházi Könyvtárak Egyesülése

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülését 1994. november 8-án hoztuk létre, s körülbelül egy év múltán hivatalosan bejegyzett egyesülés lett. A német katolikus teológiai könyvtárak munkaközösségének (AKThB) biztatására és mintájára alapítottuk meg, azonban ökumenikus jelleggel. Jelenleg 42 tagja van az egyesülésnek: katolikus, református, evangélikus, zsidó, unitárius és szerb ortodox könyvtárak, szinte mindazon intézmények, amelyeket egyszerűen „egyházi” könyvtáraknak szoktak nevezni. Azonban ez az elnevezés csak részben fedti a valóságot, hiszen például a református tagkönyvtárak között vannak régi állománnyal rendelkező iskolai könyvtárak, a katolikusok között egyetemi, egyházmegyei és szerzetes könyvtárak stb. De nehéz volna csupán az „egyházi” kategóriába beszorítani az Országos Rabbiképző Intézet könyvtárát, amely ilyen értelemben egyházi, de ugyanakkor főiskolai, valamint szakkönyvtár is.

Egyesülésünket meghívta tagjai közé a Teológiai Könyvtárak Egyesüléseinek Nemzetközi Tanácsa (Conseil International des Associations de Bibliothèques de Théologie), amely elsősorban az európai szervezeteket fogja össze – de vannak tengerentúli tagjai is –, szintén ökumenikus jelleggel. A Conseil az 1996. évi közgyűlését az ezer éves magyar könyvtárügy iránti megbecsülésből Pannonhalmán tartotta. Hogy még nem vagyunk ennek a nemzetközi, az Európai Unió által is elfogadott tanácsnak a tagjai, annak elsősorban anyagi okai vannak. Az említett két szervezettel állandó kapcsolatban állunk, részt veszünk évi közgyűléseiken, megkapjuk beszámolóikat. Mindezek lehetővé teszik a tájékozódást nem csupán a más országokban létező szervezetek munkájában, hanem az egyes jelentős teológiai és egyéb könyvtárakban is.

2. A közelmúlt története

Ha meg akarjuk ismerni az egyházi könyvtáraknak a mai tudományos életben betöltött szerepét, szükségesnek látszik néhány közismert történelmi eseményt emlékezetbe idézni. 1948-ban az iskolák államosításával azok könyvtárai, majd 1950-ben, a szerzetesrendek működésének betiltásával az egyes házak, tanulmányi intézetek könyvtárai is állami tulajdonba kerültek, néhány kivételtől eltekintve. A jószándékú megmentési kísérletek sokszor csak tetézték a kárt.

Az államosítás hatalmas kulturális veszteséget jelentett minden felekezet számára – elsődlegesen a szerzetesrendeknek –, de ugyanakkor az egész magyar

* Az MTA Könyvtári Bizottsága kibővített ülésén elhangzott hozzászólás szerkesztett változata.

kultúra egészének is. A begyűjtött hatalmas könyvanyag egy részét a Kultúra Kereskedelmi Vállalat útján külföldön értékesítették – ez a rész tehát véglegesen elveszett a magyar tudomány, a nemzeti művelődés egésze számára –, a gyűjtemények legértékesebb részeit pedig a nagy könyvtárak vették állományba. Így ezek a kincsek az országban maradtak, de kiszakítva a történelmi fejlődés által létrejött szerves egységükből lehetetlenné tették a további kutatások egész sorát (possessor- és provenienciakutatás, olvasási és beszerzési szokások, hogy csak néhány könyvészeti témát említsünk).

Az iskolák és a szerzetesházak könyvtárain kívül talán a Sárospataki Református Kollégium Nagykönyvtára szenvedte a legnagyobb kárt, ezt a megszálló szovjet hatalom okozta. Természetesen az államosított anyag is szenvedett kárt betörések, szándékos rongálások következtében, de az egyházi tulajdonban maradt könyvtárak is negatív eredménnyel élték át az elmúlt évtizedeket: az állomány szerves gyarapítása, a régi, pótolhatatlan értékű anyag megfelelő és korszerű védelme sok esetben igen nagy hiányosságokat mutatott, legtöbbször nem az egyháziak hibájából, hiszen nem volt ezeknek a feladatoknak az ellátására megfelelő és elégséges anyagi háttérük. Ez a rövid összefoglalás is világossá teheti, hogy a jelenleg tapasztalható hiányosságokért nem lehet az egyházakat – különösen nem „az” egyházat – elmarasztalni és felelőssé tenni. Néhány ellenkező esettől eltekintve az egyházi könyvtárak fenntartói és kezelői megtették annyit, amennyit meg tudtak tenni. Ebben az igyekezetükben az elmúlt időkben is kaptak anyagi támogatást az államtól állományvédelemre, restaurálásra.

3. Az egyházi könyvtárak helye a nemzeti kultúrában

Itt most nincs mód arra, hogy részletes statisztikát adjak az egyes könyvtárakról vagy hogy bemutassam speciális állományukat. Ha azonban éppen ezt a speciális jelleget tekintjük, akkor az OSZK-nál vagy az egyetemi könyvtáraknál lényegesen kisebb állományú könyvtáraknak is megvan a helye a magyar kultúrában.

Ennek elismeréséért sajnos még ma is harcolnunk kell nem egy esetben. Találkozunk olyan jelenségekkel, amelyek az egyházi kultúrát, ezen belül a könyvtárakat, megpróbálják kirekeszteni a nemzeti örökség egészéből, sőt alapjában kérdőjelezik meg az egyházak, a felekezetek szerepét a tudományban, művelődésben, kultúrában. Véleményünk szerint – s reméljük, véleményünk egyezik a tudományos élet és a könyvtárügy irányítóinak és dolgozóinak a véleményével – nem hogy kirekeszteni, de még csak elkülöníteni sem lehet az egyházi kultúrát a nemzeti vagy az egyetemes emberi kultúra egészétől. Az egyházi kultúra szerves része az egyetemes kultúrának, sőt voltak századok, amikor az egyes egyházak voltak iskoláikban és könyvtáraikban a művelődés egyetlen hordozói. Ezekben a könyvtárakban megteremtették, megőrizték és továbbadták a kultúrát, s ezt a tényt csak nagyon elfogultan és ellenségesen lehet tagadni.

Adminisztratív okokból lehet különbséget tenni egyházi tulajdonban lévő, állami, egyetemi vagy önkormányzati könyvtárak között, de ez csak kívülről ráerőszakolt megkülönböztetés lehet – ellene adott esetben tiltakozunk is –, azonban a lényegét nem érintheti: a könyvtárak, miként a levéltárak, muzeális gyűjtemé-

nyek, oktatási intézmények is, részesei egy nemzet, jelen esetben a magyar nemzet kultúrájának, kulturális örökségének.

4. Az egyházi könyvtárak szolgáltatásai

S ezek a könyvtárak most szolgálattételre jelentkeznek, amint tették az egyházak a tudományos élet más területein, az oktatásban és nevelésben az óvodától az egyetemig, és a szociális területen, a sérült gyermekekkel való foglalkozástól az öregek gondozásáig. Emlékeztetve Gyulay püspök úr annak idején nagy fel-tűnést keltő cikkére: sok sebből vérző elgyengült Sebestyénként az egyházi könyvtárak is szolgálattételre jelentkeznek.

A tudományt kívánják szolgálni könyvtáraink úgy is, mint tudományos könyvtárak – ezt a címet már korábban megkapta több könyvtárunk. Az Egyesülés jelentősebb állománnyal rendelkező tagkönyvtárai eddig is benne voltak a hazai és a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés rendszerében, fogadták a kutatókat, másolatokat és mikrofilmeket bocsátottak rendelkezésre, kiállításokra kölcsönöztek anyagot.

A kulturális törvény vonatkozó rendelkezéseinek megfelelően könyvtáraink többségükben a nyilvános könyvtárak sorába kívánnak tartozni, ennek megfelelően meg akarnak felelni minden kritériumnak. A kutatnivaló sok. Mivel az elmúlt évtizedekben bizonyos körök nem akartak tudományt venni ezekről a könyvtárakról vagy lebecsülték jelentőségüket, ugyanakkor a tudományos kutatók nem választottak vagy nem választhattak tudományos fokozat elnyeréséhez olyan témát, amelyhez egyházi könyvtárakban végzendő kutatás kellett volna, nagyon sok, tudományosan még fel nem tárt anyag áll ezekben a könyvtárakban rendelkezésre. Ezt a hatalmas anyagot a többi könyvtár nevében is felkínálom a kutatóknak. Itt nem csupán vallási, egyháztörténeti kutatásokra gondolok, hiszen a még fel nem dolgozott, korábban elhanyagolt „kis irodalom” (alkalmi költemények, szónoklatok, prédikációk) tömege áll a kutatók rendelkezésére, sokszor kézirat formában is. A kézirat-katalógusok az OSZK segítségével folytán minde-nütt elérhetők.

5. Összefoglalás

Befejezésül szeretném megköszönni a lehetőséget, hogy bemutathattam könyvtáraink egyesülését, beszámolhattam nehéz helyzetünkről, kiállhattam amellet, hogy az egyházi könyvtáraknak is helyük van a magyar tudományos élet egészében, s felkínálhattam szolgáltatásainkat. De szeretnék köszönetet mondani azoknak a kollégáknak is, akik könyvtári vezetőkként vagy közkatonákként erejükhez képest a nehéz évtizedekben is segítettek bennünket. Hadd írjam le így: Isten áldja meg őket minden legkisebb gesztusukért is.

Bánhegyi B. Miksa

A Szabad Európa Rádió anyaga az Országos Széchényi Könyvtárban

A ceremónia és előzményei

Az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) dísztermében 1997. május 22-én a könyvtár nevében e sorok írója, a Szabad Európa Rádió/Szabadság Rádió (SZER) nevében Ross Johnson igazgató ünnepélyes keretek között aláírta „a SZER magyar adásához kapcsolódó archív anyagok másolatli példányainak átadása ügyében” kötött szerződést. Az aláírásnál jelen volt Magyar Bálint művelődési és közoktatási miniszter, Donald Blinken, az Amerikai Egyesült Államok magyarországi nagykövete, a Szabad Európa Rádió számos volt munkatársa. Blinken nagykövet felolvasta Clinton elnök levelét, melyben üdvözölte a megállapodás aláírását, a következő szavakkal méltatva a Szabad Európa Rádió jelentőségét:

„A Szabad Európa Rádió több mint negyven éven keresztül óvta a demokrácia lángját és ébren tartotta a szólásszabadságot a vasfüggöny mögött. A mindenkori magyar történelem néhány legsötétebb órájában a Szabad Európa Rádió a remény világitótornya volt, amely sok magyarnak segített hinni abban, hogy a kommunista rezsim nem legyőzhetetlen és nem sebezhetetlen. A Szabad Európa Rádió egrészt pontos információk forrása volt, másrészt kapcsolat a Nyugattal. Szerencsére a sok-sok óra adásidő megőrizte a magnószalagokon a magyaroknak a demokráciáért vívott küzdelmét. E szalagok a magyar kulturális örökség és a magyar történetírás különleges részét képezik.”

E „magyar kulturális örökség” megszerzését hosszú tárgyalások előzték meg, melyek során a nemzeti könyvtár munkatársai mindent elkövettek annak érdekében, hogy az anyagot a könyvtár kapja meg.

A SZER magyar adásának utolsó napja 1993. október 31-én, vasárnap volt. Kálmán Attila, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium politikai államtitkára már 1993. október 26-án egyeztetett az OSZK-val, hogy készek lennének-e a magyar adás archívumának átvételére. A (természetesen) pozitív választ követően több irányú levelezést és tárgyalást folytattunk, az első érdemi megbeszélésre azonban csak 1995. június 13-án került sor, amikor Ross Johnson, a SZER igazgatója – Susan M. Elbow követségi sajtóattasé és Kovács K. Zoltán, a SZER volt munkatársa kíséretében – az OSZK-ba látogatott. A tárgyalások – a későbbiek folyamán is – három kérdéskörre összpontosultak; nevezetesen, hogy az OSZK képes-e a szóban forgó, esetenként rossz állapotban lévő anyag (mikrofilm, papír, hangszalag) 1.) átmásolására és állományának védelmére; 2.) feldolgozására; 3.) a nyilvános hozzáférés biztosítására a kutatók számára.

Ekkor még csak az volt biztos, hogy az Egyesült Államok a SZER archívumot – mint az USA és Magyarország közös történelmének fontos dokumentumait –

Magyarország számára is hozzáférhetővé kívánja tenni, de még kérdéses volt, hogy milyen intézmény kapja meg.

Bár az első tárgyalás számunkra biztatóan alakult, ezt továbbiak követték, melyek során – az amerikai fél meggyőződésén, hogy a másolás, állományvédelem és feldolgozás az OSZK-ban szakmailag biztosítottak látszik – egyre fontosabb szerepet kapott a nyilvános hozzáférés feltételeinek a kérdése. Ez igen fontos elvi szempont volt Johnson úr számára. Számunkra, az OSZK munkatársai számára pedig különleges érzés-élmény volt, hogy most azoknak a feltételeknek a megteremtését kellett garantálnunk, amelyek tíz évvel korábban bűncselekménynek számítottak.

A tárgyalásnak – melyeken a továbbiakban Lechoslaw Gawlikowski, a SZER munkatársa is részt vett – végül eredményesek voltak, és elvezettek az 1997. május 22-ei ünnepélyes ceremóniához. Az OSZK-ból a szerző Hanák Gábornak, Kiss Barbarának, Nagy Zoltánnak és Somogyi Pálnénak tartozik köszönettel az eredményes megbeszélésekért, és a továbbiakban elsősorban rajtuk és munkatársaikon múlik, hogy a szerződésben vállalt feladatokat az OSZK teljesíteni tudja.

Az ünnepélyes külsőségekhez az amerikai fél ragaszkodott, mivel nagy jelentőségű eseménynek ítélték, amit nemcsak a már említett Clinton-levél is mutat, hanem az a tény is, hogy a SZER archívum átadásáról, Ross Johnson javaslatára alapján, az amerikai kongresszus döntött.

Magyaráztékppen – elsősorban fiatalabb olvasóink számára – talán érdemes megemlíteni, hogy a Szabad Európa Rádió/Szabadság Rádió amerikai intézmény, az Egyesült Államokban, Delaware államban bejegyzett közcélú, adózás alá nem eső társaság. 1950 óta működött Münchenben, a számunkra főként ezért híressé vált Angol Kertben (Englischer Garten). A magyar – majd a lengyel – adás megszüntetésével maga a rádió nem szűnt meg, sőt újabb országokba szóló adásokkal gazdagodott. Székhelyét 1995-ben Münchenből Prágába tette át.

Mit is kapott az OSZK? És még mik vannak?

Az 1997. május 22-ei ünnepélyes szerződés aláírás a sajtó révén nagy nyilvánosságot kapott. A következő napokban sűrűn csengtek a telefonok: mikor lehet a SZER dokumentumokat tanulmányozni? A kérdésre csak bizonytalan, dodonai válaszokat tudunk adni: igyekszünk minél előbb hozzáférhetővé tenni, amint lehet, rövidesen stb.

A bizonytalanság oka az volt, hogy mi sem tudtuk pontosan, mit és milyen állapotban fogunk kapni. A SZER dokumentumok három csoportra oszthatók:

1. A SZER szervezetével, belső működésével, napi munkájával, irányításával kapcsolatos dokumentumok (corporate, internal materials). Ezek az Egyesült Államokba kerülnek, a Kongresszusi Könyvtárba vagy a Hoover Intézetbe.
2. A szerkesztőségek napi munkájához a háttéranyagot, -információt nyújtó dokumentumbázis („Press research materials”), elemzések, tanulmányok, sajtótermékek, köztük a volt szocialista országok szamizdat kiadványai. Ez az anyag – nemcsak a magyar szerkesztőségé – került a Közép-európai Egyetemhez.
3. A nemzeti szerkesztőségek (huszonnyolc nyelven sugároztak) adás-anyagai (broadcast materials), azaz ami elhangzott a Szabad Európa Rádióban.

Az OSZK ez utóbbit, a magyar adás dokumentumait kapta meg, illetve kapta kölcsön:

1. a SZER magyar adása anyagainak másolatát, térítésmentesen a következők szerint:
 - a) hangszalagok másolatait, amelyek a SZER magyar adásának összes megőrzött felvételét tartalmazzák (4400 tekercs),
 - b) a SZER magyar adásával kapcsolatos dokumentumainak másolatait (programlisták, tartalomjegyzékek);
2. kölcsönképpen, másolás céljára
 - a) az eredeti mikrofilmgyűjteményt, amely a műsorok forgatókönyveit tartalmazza 1951–1960 között (200 tekercs mikrofilm),
 - b) a műsorok forgatókönyveinek gépelt vagy fénymásolt változatát az 1951–1993-ig terjedő időszakra (kb. 750.000 A/4-es oldal),
 - c) a magyar szerkesztőség irattára (250.000 A/4-es oldal).

Nagyon fontos az 1/a pont megfogalmazása, miszerint „a SZER magyar adásának összes megőrzött felvételét” kapta meg az OSZK. A SZER magyar adását 1951. október 6. és 1993. október 31. között sugározták, de korántsincs meg hiánytalanul a teljes időszak anyaga. Van, ami csak hangszalagon van meg, van, ami csak írásban, van, ami így is, úgy is és bizony nagyon sok anyag se így, se úgy nincs meg. Ezért is tett közzé – és juttatott el a SZER sok volt magyar munkatársának – a SZER és az OSZK egy közös felhívást, hogy akinek a birtokában vannak SZER dokumentumok, juttassa el a magyar nemzeti könyvtárba, akár letéti megőrzésre, akár kölcsön, másolás céljából.

Itt kell megemlíteni Rajki László nevét. Rajki László a hetvenes évektől dolgozott a SZER magyar adásánál egészen 1993. október 31-éig.

Az 1997. május 22-ei rendezvényen ő is jelen volt, és azóta hihetetlenül sok segítséget kapott és kap tőle az OSZK: a Szabad Európa Rádióval való kapcsolatok ápolásában, a másolásra kölcsönzött anyagokkal összefüggő ügyek intézésében, a dokumentumok feldolgozásában – pl. a hangzó anyagok azonosításában – stb. Az ő segítségével kaphattunk meg máris jelentős mennyiségű dokumentumot kiegészítésképpen. Szakértelmére, segítségére a továbbiakban is szükségünk van, és számítunk rá.

Utalva az „és még mik vannak?” kérdésre két dolog mindenképpen említést érdemel. Az egyik: legnagyobb sajnálatunkra hiányzik a dokumentumok közül az 1956-os forradalom idején sugárzott anyag. A Magyar Rádióknak viszont megvan. Ennek a következő a története. A Szovjetunió azzal vádolta a Szabad Európa Rádiót, hogy uszítja a magyarokat a forradalomra és harcokra. A Német Szövetségi Köztársaság kormánya – amelynek a területéről sugárzott a SZER – ezért a kérdéses időszak adásanyagát ellenőrzésre bekérte, majd egy levéltárba helyezte el. A Magyar Rádióknak ezt a levéltárat sikerült megtalálnia, és lemásolta az anyagot. Nagyon reméljük, hogy az OSZK-nak sikerül megállapodni a rádió illetékeseivel, és másolatot kapnia az 56-os anyagról is.

A másik: a Magyar Távirati Irodának nagy mennyiségű ún. monitoring anyaga van: a SZER adásait magnetofonra vették, és ennek alapján készítettek különböző írásos összeállításokat. Az OSZK és az MTI elvben megállapodott az együttműködésben.

Mi a teendő? És mit tettünk már?

Az első teendő a dokumentumok lemásolása, ezen belül is a legfontosabb a kölcsönadott (és adandó) dokumentumoké, hogy „birtokon belül” lehessünk. De másolnunk kell az átadott anyagot is. A másolási feladatok, hordozóanyaguknak megfelelően, három csoportba tartoznak.

1. A papíron lévő dokumentumok másolása, pontosabban mikrofilmre vétele. Az 1 millió oldalnyi anyagot három részletben kaptuk, illetve kapjuk kölcsön Prágából. A feladat teljesítése érdekében nehéz döntést kellett hoznunk: 1998-ban és 1999-ben az OSZK teljes hírlap-állományvédelmi mikrofilmezési programját felfüggesztettük, hogy ezt a hatalmas mennyiségű anyagot rendezni és mikrofilmezni tudjuk, és egy másolati példányt a SZER-nek is elkészítsünk.
2. A mikrofilmek másolása. Mivel 1951–1960 között készült mikrofilmekről van szó, az akkori időszak technikai színvonalán készültek és – éppen emiatt – időközben tönkrementek a mikrofilmek. Az első lépés ezért a mikrofilmek restaurálása, majd a másolás – de nem folyamatosan, hanem kockáról kockára történő másolás.
3. A magnetofonszalagok másolása. Az előzetes megbeszélések során végig csak „tape”-ről volt szó és nem tekercsről vagy kazettáról. Az ünnepélyes aláírás alkalmából jelképesen néhány oldalnyi papírt, néhány tekerecs mikrofilmet és egy pár magnetofon kazettát adtak át a SZER képviselői. Így valamennyiünkben az élt, hogy 4400 kazettát fogunk megkapni. Ezzel szemben 4400 db 30 cm átmérőjű régi stúdiótekerceset kaptunk. Ezek lejátszására, átmásolására eszünkön sem volt. Ebben is a SZER adott segítséget – személy szerint Rajki László, Lechoslaw Gawlikowski és Ross Johnson –, amennyiben négy db berendezést kaptunk ezeknek a régi típusú szalagoknak az átjátszására.

Ez az átmásolás – és ezzel már belemegyünk a feldolgozás kérdéseibe is – videokazettákra történik. Ez egyrészt anyagi szempontból olcsóbb megoldás, másrészt azonban – és ez a lényeges – egy sor plusz információt ad a kutatóknak. Nevezetesen: miközben hallgatja a rádióadást, látja a képernyőn, hogy milyen műsrot hall, ki beszél éppen, összesen mettől meddig beszél, és közben „szalad” az idő, amelyik mutatja, hogy ebből már mennyi időt „beszélt le” az illető. Fel van tüntetve az is, hogy az anyag melyik szalagon van, és van-e írásos változat is, ha igen, hol.

Tessék elképzelni, hogy micsoda munka a tekerceseknek ilyen átmásolása és „kipreparálása”!

Ezzel elérkeztünk az OSZK legnagyobb problémájához a SZER anyagával kapcsolatban. Egyedül a mikrofilmezés az, ahol van mit átmenetileg feláldozni – az újságok állományvédelmi mikrofilmezését –, de sem a filmek restaurálása és átmásolása, sem a szalagok átmásolása, sem a hangzó és írott anyag feldolgozása, formai és analitikus, tartalmi feltárása nem végezhető el másként, csakis külön e célra alkalmazott munkatársakkal. Ehhez pénzre lenne szükségünk, és pénzre lenne szükségünk az anyagok (film, videokazetta), berendezések (a feldolgozáshoz és az olvasáshoz, lehallgatáshoz) beszerzésére. A teljes kalkulált összeg mintegy 100-120 millió forintot tesz ki. Ebből 1998-ban a Művelődési és

Közoktatási Minisztérium 1 (azaz Egy) millió forintot adott. A SZER ugyancsak 1998 folyamán 15 millió forintot adott, az OSZK mikrofilmzésre szintén 12-15 millió forintot költött. Még 74 millió forintra lenne szükségünk, hogy a munkálatokat intenzíven megkezdhessük, illetve folytathassuk. Ha a szükséges anyagi támogatást megkapjuk, kb. két év alatt készülünk el a másolási és feldolgozási munkákkal.

Ross Johnson, Rajki László és Lechoslaw Gawlikowski 1998. október 13-án az OSZK-ban áttekintették a SZER dokumentumok átmásolásának és feldolgozásának eddigi eredményeit, és tájékoztak további elképzeléseinkről. A kapcsolódó tanácskozáson Johnson úr a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott a látottakról.

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma részéről Baán László államtitkár úr a közelmúltban tárgyalt Prágában a Szabad Európa Rádió/Szabadság Rádió elnökével, Thomas A. Dine úrral, és biztosította a SZER projekt támogatásáról, a szükséges pénzügyi feltételek megteremtéséről.

Reménykedve és munkára készen várjuk a fejleményeket.

Poprády Géza

„Szebb karácsonyi ajándékot a két nemzeti intézmény nem kaphatott volna”

E szavakkal köszönte meg *Poprády Géza* a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának és *Hámori József* kultuszminiszternek azt a szinte felbecsülhetetlen értékű oklevél- és kéziratgyűjtést, amelyet a minisztérium az Országos Széchényi Könyvtár és a Magyar Országos Levéltár számára megvásárolt.

A dolog úgy kezdődött, hogy... Nos, úgy, ahogy kezdődni ugyan szoktak a dolgok, ám folytatódni így nemigen. *Tóth Józsefné* az Országos Széchényi Könyvtár régi művek gyarapításáért felelős osztályvezető-helyettese felfigyelt egy hihetetlenül gazdag antikvár-kínálatra. A Központi Antikvárium ugyanis felajánlott megvételre – persze a széles vásárlóközönségnek – egy olyan „csomagot” (amelyből persze az egyes darabokat is meg lehetett vásárolni), amennyiben Nagy Lajos király édesanyjának, I. Károly király feleségének, Erzsébetnek egy oklevele is megtalálható volt, de szerepelt benne Mátyás király udvari szakácsainak írott adománylevele, Ady egy párizsi képeslapja, Kosztolányi zöld tintával írott laudációja Vikár Bélához a Kalevala fordítása kapcsán, Mikszáth levele volt és leendő feleségéhez, Nagy László egy Vas Istvánról készült portréja és a hozzáírott humoros ajánlási sorok stb. *Tóth Józsefné*, főosztályvezetőjével együtt az OSZK főigazgatójához rohant, mutatva neki a hihetetlen értékű, pénzben egyébként 12 millió 265 ezer forint vételáru oklevél- és kéziratgyűjtésről készült antikvár-jegyzéket.

Poprády Géza tudta jól, hogy ennyi pénze a Széchényinek nincs, de azt is, hogy a gyűjtemény megvásárlása kihagyhatatlan lehetőség. Nem tétovázott, a Magyar Országos Levéltár főigazgatójával együtt (akit persze azonnal értesített a lehe-

tőségről) közös levélben fordult Hámori József miniszterhez. És a miniszter is azonnal intézkedett: a minisztérium a teljes anyagot megvásárolta a Központi Antikváriumtól, és sajtótájékoztató keretében nyújtotta át a „karácsonyi ajándékot” december 19-én a két főigazgatónak. Jelentős eseménynek lehetünk tanúi – mondta a miniszter –, hiszen egy véletlenül előkerült, hatalmas nemzeti kincset képviselő értékegyüttes megszerzéséről, átadásáról van szó. Hangsúlyozta azt is, hogy hasonló esetekben, amennyiben a központi intézmények kerete kimerült vagy elégtelennek bizonyul, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma mindig hajlandó segíteni. Persze nem arról van szó, hogy ezentúl mindent a minisztérium vásárol, de ilyen és hasonló esetekben a minisztérium nem szívességet tesz, hanem kötelességét teljesíti, hisz a nemzeti kulturális örökségről van szó. E szavak után adta át – az egész gyűjteményt jelképezve – az Erzsébet királyné (nem Szisziról van szó természetesen, jegyezte meg, derűtséget kelteve a miniszter) oklevelet az Országos Levéltár főigazgatójának, a Nagy László által készített Vas István-portrét Poprády Géának. A két főigazgató nemcsak megköszönte a miniszteri gesztust, de szólt az átadott-átvett anyag jelentőségéről is. Poprády Géza ekkor mondta a címbe is kiemelt szavakat, utalva arra is, hogy persze az igazi megajándékozottak a kutatók, akiknek e kéziratok nem várt kincseket jelentenek. A levéltár főigazgatója arról szólt, hogy az 1526 előtti királyi levéltár a török időkben teljesen elpusztult, így minden egyes darab ami felmerül-előkerül, hasonlíthatatlan értéket jelent. Újabb és újabb információkkal egészíti ki az eddigi, mozaikkockákként alakuló képet múltunkról. Bevallotta azt is, hogy bár a teljes anyagnak mindössze huszonöt százalékát kapta a levéltár, ez a terjedelmileg kisebb anyag értékben nem alábbvaló a Széchényinek jutott nagyobbnál.

Szóra emelkedett *Pröhle Gergely* államtitkár is. Ő arra hívta fel a figyelmet, hogy jó lenne tudatosítani illetve megerősíteni az antikváriumokban, régiségkereskedőkben azt a „betyárbecsületet”, amely azt diktálja számukra, hogy ha olyan „zsákmányra” bukkannak, amelynek nemzeti jelentősége van, azt a közgyűjteményeknek ajánlják fel először, őket értesítsék felbukkanásukról. A nemzeti érzés, a köz iránti elkötelezettség is ezt diktálja, de talán üzletileg sem járnak rosszul, hisz most is a teljes anyag egyben való megvételéről volt szó.

*

Magáról az oklevél- és kéziratgyűjteményről teljes képet adni e rövidke beszámoló keretei közt nem lehet. A 201 tételt tartalmazó csomag szakszerű leírása és bemutatása megtalálható a Központi Antikvárium 1998-ban kiadott, *Magyar vonatkozású oklevelek és kéziratok 1359-től 1960-ig* című katalógusában, és maga az anyag természetesen rövidesen tanulmányozható, kutatható az Országos Széchényi Könyvtárban és a Magyar Országos Levéltárban. (VK)

„Sohasem éreztem magam késznek”

Emlékezés a húsz éve halott Sallai Istvánra

A könyvtáros szakma 1979. január 17-én temette el a január 8-án meghalt Sallai Istvánt. Akkort éppen hibátlan tél volt: csikorgó fagy, behavazott temető, hidegen szikrázó napsütés. Belső megrendülésünk és a külső világ dermedtségének találkozása különös kinnal jegyzett el bennünket. Hogy ne felejtünk.

És valóban: Sallai Istvánt nem is lehet elfelejteni. Azok, akik még „színről színre” látták, akik – máig sincsenek kevesen – tanultak tőle, kooperáltak vele, testi mivoltában is fel tudják idézni. Hátrafésült őszes haj, magas homlok, két nehezen simuló fül, minduntalan háztető formába felfutó erős szemöldök a tás-kás, kissé ferde szempár fölött, egyenes metszésű orr, alatta előre ugró pamacs bajusz (meglehet) a nőies száj némi leplezésére, végül pedig a (mintha) nem eléggé határozott áll tette ki máig gyászoltunk arcát.

Arra emlékezhetni még erről a szabálytalan arcról, hogy „panta rhei”, minden mozog-folyik rajta felettébb szenzibilis tulajdonosának szellemi-érzelmi folyamatait hűen tükröztetve. Nem kevésbé játszottak beszélő szerepet tenyerei, amelyek hol ökölbe szorítva, hol összecsiptetett ujjakkal, hol meg félig kitérve és olykor az ég felé emelve kísérték vitáit-szónoklatait.

Különlegessége – jól megjegyezhetősége – általában a Vörös Október ruha-gyár konfekciójába bújtatott habitusában ugyancsak megmutatkozott. Noha ezek a termékek szinte egyenruhának tűntek, de hát Sallai István egyénítve, meghajlott háttal és a járdákon önkéntelenül a falak felé oldalogva, mintegy védelmüket keresve, hordta őket. A maga sajátosságában Sallai István megjelenése a kelet-közép-európai értelmiségit szimbolizálta. Ha egy protagonista alakította volna így efféle szerepét, nem győzték volna művészetét dicsérni.

Emlékezetéhez méltónak és igazságosnak tartom, ha – végre – nyíltan szólok róla: Sallai István – talán utolsó évtizedének kivételével – közéletileg egész pályafutása alatt félt valamitől és valakitől. Félt mint a kisszállási uradalom egyik majorjának néptanítója, mint az Országos Népkönyvtári Központ alapítója és főnöke, mint az OSZK Módszertani Kabinetjének osztályvezetője és mint a Könyvtártudományi és Módszertani Központ „lett légyen bármilyen beosztású munkatársa”, hogy e ponton Papp István szavait vegyem kölcsön.

Neki sem adatott meg a bibói „félelem nélküli élet” kegyelme. A nyíltan konfrontáló keveseken kívül az „élni kell” jegyében külsőre ő is lojális volt a politikában. Ezért a rendszer sem volt rossz hozzá: szakmailag szoros együttműködésben állt vele, s noha formálisan nem bízott rá minősítetten első osztályú vezető pozíciót, szépen dekorálta, hisz kiváló népművelő lett, a Szabó Ervin emlékérem és a Munka Érdemrend arany és ezüst fokozatának kitüntetettje.

Igazában konspiratív ellenzékiként határozható meg. A Művelődési Minisztérium egyik – itt elhallgatott nevű – könyvtárügyi főelőadója egyszer azt találta mondani, hogy „Sallai bátyám (sic!) te már megint valami angol szakkönyvet olvastál, mert a szovjet példára hivatkozol.” Kollégánk nem is sejtette, hogy mennyire fejen találta a szöveget, bár Sallai István a szovjet könyvtárügy tényleges eredményeit soha el nem tagadta.

A félelem a legtöbb embert félreállásra, visszahúzódsra késztet, Sallait ellenkezőleg: szakmai „muszáj-Herkulesse” avatta. Ebbéli állapotában szerezte erkölcsi és szaktárgyi érdemeit. Kitaró sugallatára recskiek és nem recski „flepnik” válhattak a Könyvtártudományi és Módszertani Központ és még ki tudja hány magyarországi könyvtár munkatársává. Egytől egyig olyanok, akiknek ajánlólevele csupán az emberi tisztesség, tehetség és szorgalom volt.

A könyvtárak, mindenekelőtt a közművelődési könyvtárak ügyét nála senki sem tudta több láttató érvvel, néha furlanggal és nagyobb impulzivitással – ha kellett (és hányszor kellett) – védeni, illetve – ha úgy hozta a helyzet (és sokszor hozta úgy) – kedvezőbb pozíciókba vonszolni.

A néptanító képzettségű Sallai István, amikor 1949-ben könyvtárossá tette őt a „sors, fátum, alkalom”, egyszerre kezdett felsőfokú önművelésbe és elemi oktatásba. Az önművelés elején Sebestyén Géza állt, majd sorra következett a hazai és a külföldi könyvtárosi progresszió nagyjainak megismerése, esetenként meghaladása. Az elemi oktatásra a népkönyvtár-alapító gyakorlat kényszerítette. E tekintetben – némi túlzással szólva – százsámra könyvtárosokat kellett produkálnia, mégpedig a könyvtári betűvetést, az ún. „könyvtárirást” és legalább a szakmai alapműveleteket ismerő könyvtárosokat.

Csakhamar kibontakozó publikációs tevékenysége az iménti elemi szintről indult el, majd vált mind változatosabb és magasabb színvonalú szakmai tartalmak hordozójává. Ő, aki írásaiban a falusi könyvtárakkal kezdte, később a legkülönfélébb könyvtártípusok és az egész ügy legkülönfélébb lét- és részletkérdéseiről elmélkedett és vitatkozott. Végül a főiskolai és egyetemi könyvtárak funkcionális és építészeti kérdéseivel birkózva hagyta kényszerűen abba előadói-szakírói munkásságát.

Az operatív munkába mindig kérlelhetetlenül befogott Sallai István rengeteg publikált. Cikkei és tanulmányai – mondhatni – éppen operatív tevékenységének letisztult bölcselmeit tárgyazzák. Csupán a Könyvtárosban 135 cikke jelent meg 1949 és 1978 között. Ezen kívül számos jelentkezése olvasható más orgánumban is: az Alföldben, Könyvtári Figyelőben, Magyar Könyvszemlében, Valóságban. A külföldi szaklapokban sem ritkák a Sallai-cikkek.

Megesett, hogy egyik-másik írása egészen más sínekre váltotta át a közművelődési könyvtárakat. Ilyen volt pl. a Korszerű közművelődési könyvtár c. cikke (Könyvtáros, 1961. december) és az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács 1968. évi békéscsabai ülésére készített előterjesztése, amely végképp a public library igényét és – fokozatosan – valóságát honosította meg a hazai közművelődési könyvtárügyben. Ennek láttán lehetett Sallai István szaktekintély az ún. baráti országok régies koncepciókba beleragadó könyvtárügyi számára is.

Tudását mind fejlettebb szinten bemutató szintézisek iránti (megvalósult) törekvéséről monográfiái vallanak (A könyvtári munka albuma – Gerő Gyulával, 1953; A könyvtári munka /üzemi és falusi könyvtárakban/, 1953; A könyvtáros

kézikönyve – Sebestyén Gézával, 1956, 1965; A szabadpolcos közművelődési könyvtár – Vargha Balázssal, 1964; Könyvtárta – Sebestyén Gézával, 1968; Könyvtárépítési tapasztalatok, 1973). Az e vonatkozásban megfigyelhető „társ-szerzős” megoldások cikkeiben-tanulmányaiban is gyakorta felbukkannak, mintegy annak bizonyosságául, hogy Sallai szerette a kollektív munkát.

A doktrinéség messze elkerülte: demokrata volt abban is, ahogyan figyelt, ahogyan előadott, ahogyan írt. Megnyilvánulásaiban ott húzódtott meg a könnyen kitesző üzenet: „ma így gondolom, lehet, hogy más jobban gondolja” vagy „ha e kérdéskörben jobban elmélyedek, lehet, hogy más következtetésre jutok”. Tehát legigazibb lényegét tárta fel Katsányi Sándornak adott 1977. évi interjújában, amikor ezt mondta: „Sohasem éreztem magam 'kész'-nek.” Meggyőződésem, hogy ez volna az az életérzés, amelyet szakmánk gyakorlása közben ki kellene magunkban fejlesztenünk. Soha nem volt rá nagyobb szükség, mint szédítő fejlődést produkáló napjainkban.

Akik a fentieknél bővebbet és pontosabbat szeretnének olvasni Sallai Istvánról, azon – remélhetőleg – sokaknak szíves figyelmébe ajánlom a Könyvtáros 1977. évi 2. számát, amelyből megismerhetik Sallai István önértékelését, továbbá ugyanezen folyóirat 1979. évi 3. számát, amelyben a könyvtáros szakma búcsúzik nagy halottjától.

Futala Tibor

70 éve született Fodor András

Az út

*El kéne mindent mondanom
az útról. Nem lehet.
A nedves jázmin illata, a lombok,
a kő, a fű, a pirregő neszek
trják helyettem véghetetlen,
gyönyörű versüket.*

Ha élne, február 28-án volna 70 éves Fodor András, ha nem kellett volna Tőle búcsút vennünk már 1997 nyarán (ld. 3K 1997. augusztusi szám). A hetvenedik „születésnap” természetesen elmélkedésre készítet. Nemcsak azért, mert az űr, amit Fodor András maga után hagyott, az idők múlásával sem látszik csökkenni. Nemcsak azért, mert szellemi jelenléte most is valós és állandó (csak a napokban jelent meg *Jelkereső* című műfordításkötete, egy valóságos kis világirodalmi antológia, amelyet még ő maga rendezett sajtó alá). Nem is csak azért, mert e hetvenedik születésnapon – úgy érezzük legalábbis – úgy ünnepelhettük volna, ahogyan a korábbi kerekszámú évfordulókon nem, vagyis méltó módon. E méltó mód azt jelentette-jelenthette volna, hogy immáron nemcsak mi tudhatjuk, tudjuk, ki is valójában az ünnepelt. A sok évtizedes mellőzöttség, a publikációit fogadó, tán a mellőzöttségnél is bántóbb vállveregetés időszakai elmúltak. Nem-

csak a Kossuth-díj, de az irodalomkritika is jelezte, Fodor András, ha későn is, immáron saját rangján, vagyis a legnagyobbak közt tartják számon. A mindenkor, a legkorábbi években is rá olyigen jellemző sokoldalúság, sokműfajúság, ne féljünk kimondani a szót, egyetemesség: az évtizedek során bizonyította, kicsoda is Fodor András. És itt nemcsak arról van szó, hogy tökélyre érett a lírikus, a legnagyobbak közé jutott a műfordító, hogy műfajteremtőnek, egy új kánon alapítójának bizonyult a naplóíró, hogy beérett az esszéista, hogy elfogadottá, szinte már természetessé vált az általa bevezetett „átjárás” irodalom és zene, irodalom és képzőművészet, irodalom és film között... Világosan láthatóvá vált az a szellemi képlet, amit Fodor András – tán az utolsók egyikeként – megtestesített, megvalósított, egyéniségében-személyiségében felmutatott.

Poprády Géza – aki könyvtáros kollégái nevében búcsúzott tőle – a sírnál azt is hangsúlyozta, hogy Fodor András könyvtáros volt: „Ritka, igen ritka az olyan példa, amikor valaki nemcsak a sötét időkben, hanem azok múltával is könyvtáros marad. E ritka példák közé tartozik Fodor András – immár visszavonhatatlanul... a példa erejével, megcáfolhatatlanságával igazolta: szellemi nagyság és könyvtárosság, országos név és könyvtári aprómunka nem összeférhetetlenek”. Így igaz. Am igaz az is, hogy Fodor András valamiképp utolsó mohikán volt. (Mint – mutatis mutandis, az ugyancsak e számunkban elbúcsúztatott Bisztray Ádám is, egyébként Fodor fölfedezettje, tanítványa, szinte szellemi gyermeke.) Utolsó azok közül, akik egyszerre lehettek és voltak a szellemi elit több változatában is első. Halála után közvetlenül egy rádiós riporter arról faggatta kollégáit, hogy milyen verseket írt Fodor András a könyvtárról, könyvtárosságról. Természetesen nem írt ilyen verseket, amiként Arany sem írt tanár-verseket, Szabó Lőrinc sem újdondász-költeményeket. De hogy könyvtáros volt, az meghatározta alkatát, műveltségét, tán még beszédmódját is. Hogyne nyomta volna rá bélyegét verseire, ha nem is azok tematikájára, közvetlen-litterális értelmére. Valamiképp a könyvtárosság, a könyvtári lét belső lényegét mutatta fel Fodor András, és ezért lehet példa számunkra, érvénycs, nekünk szóló példa. A példa persze követésre és nem másolásra hív. Ez utóbbi amúgyis reménytelen lenne. Abban, lehet az utolsók közé tartozott Fodor András, hogy szerves egységbe, organikus rendbe, egyéniségbe építve tudott költő és könyvtáros, szellemtörténeti szempontból is jelentős egyéniség és könyvtáros, művész és könyvtáros lenni, abban azonban tán követhető, hogy ne csak könyvtárosok legyünk, ne csak egy szakma jobb-rosszabb képviselői, ne csak fizetésünket a könyvtáraktól húzó „dolgozók” legyünk, hanem többek annál, és mindenekelőtt hűségesekek. Fodor András könyvtári pályafutása a hűség példája is, szándéka szerint most, a hetvenedik éve betöltésekor ment volna nyugdíjba, már második éve nyugszik a Farkasréti temetőben. (gy. e.)

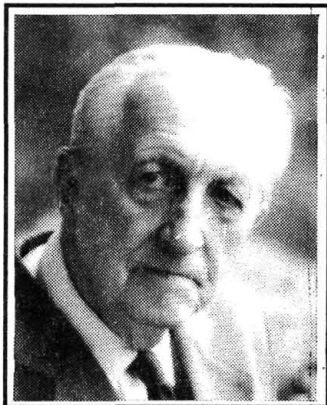

Pajkossy György

1919–1998

Tisztelt gyászoló közönség!

Dr. Pajkossy Györgytől búcsúznak az Országos Széchényi Könyvtár munkatársai, akik közül sokan őt mint a könyvtár fősztályvezetőjét tisztelték és becsülték, mások az aktív évek után fő műve, A magyar irodalom és irodalomtudomány bibliográfiája című hatalmas vállalkozás létrehozójaként és majd' két évtizeden keresztül alkotójaként ismerték. Nem tudnánk méltóképpen felidézni gazdag életművét, ha nem utalnánk, ha csak néhány szóval is, azokra az évekre, amelyek a nemzeti könyvtári évtizedeket megelőzték. Előbb magyar-francia szakos tanári oklevelet szerzett, majd tanulmányait folytatva jog-és államtudományi doktor lett. Könyvtári pályafutását

1943-ban díjtalan gyakornokként kezdte a budapesti Egyetemi Könyvtárban, majd az igazgató titkára lett, 1952-től pedig osztályvezetőként a szerzeményi osztály átszervezését, az egyetemi könyvtári hálózat kiépítését gondozta. Az Egyetemi Könyvtár korszerűsítésében múlthatatlan érdemeket szerzett. Szakmai tevékenységét fontos publikációk kísérték, előbb az Országos Könyvtári Központ kiadványaként összefoglalta a könyvtári munka belső megszervezésének, statisztikájának, szabványainak kérdéseit, később pedig tájékoztató segédletet állított össze tanszéki könyvtárosok számára. A könyvtáros társadalom rangos megbízásokkal értékelte tevékenységét: ellátta az MTA Könyvtártudományi Főbizottságának titkári teendőit és elnöke volt az Országos Könyvtárügyi Tanács állománygyarapítási szakbizottságának. Részt vett az állománygyarapítási együttműködés megszervezésében, és e kérdés országos szakfelügyelője is volt.

Dr. Pajkossy György 1959 szeptemberétől dolgozott az Országos Széchényi Könyvtárban, előbb fősztályvezető-helyettesként, majd 1960-tól az I., törzsgyűjteményi fősztály vezetője lett. E minőségben különös figyelmet fordított a gyarapítási munka újjászervezésére, felismerve azt, hogy az állományépítés minden nemzeti könyvtári tevékenység alapja és meghatározója. Jelentős szerepet vállalt a hírlap-mikrofilmlezési program megtervezésében és máig eredményeket hozó beindításában. Nevéhez fűződik a hírlaptár decentralizálása kapcsán a korábbi két gyarapítás, illetve olvasószolgálat egyesítésére vonatkozó javaslat kidolgozása.

1973 szeptemberében vette át a nyilvános szolgálati és különgyűjteményi fősztály vezetését. Új feladatkörében fő munkája az OSZK várbéli olvasószolgálatának előkészítése és megszervezése volt, összefoglalva és továbbfejlesztve a kérdés akkor már évtizede tartó vizsgálódásainak eredményeit. Műhelymunkák, tanulmányúti jelentések, szakmai javaslatok után az OSZK 1979. évi évkönyvében jelent meg A nemzeti könyvtár központi gyűjteményeinek olvasószolgálat a Budavári Palotában című meghatározó jelentőségű tanulmány a, amely máig

tartó érvénnyel szabta meg az OSZK olvasó- és tájékoztató szolgálata elé állított követelményeiket és az ezek igényes kielégítését szolgáló munkafolyamatok rendjét, a központi olvasótermek feladatrendszerét, a kézikönyvtárak gyűjtőkörét és kialakításuk gyarapítási és feldolgozó feladatait. A munka feltételeit biztosító gazdasági és technikai körülmények természetesen változtak az idők folyamán, de az a szakmai alaposág, igényesség, gondosság, amellyel a legkisebb részletekig megtervezte a majdani olvasószolgálati munka színhelyeit, eszközeit és működését, nekünk, e feladatkörben utódainak is például szolgál.

Amikor az Országos Széchényi Könyvtár budavári épülete megnyílt, dr. Pajkossy György – immár nyugdíjasként – A magyar irodalom és irodalomtudomány bibliográfiája köteteinek szerkesztését irányította. A kurrens nemzeti irodalomtudományi szakbibliográfia folytatásának gondolata – az évszázados múlt hagyományait követve – a hetvenes évek közepén éppen a Pajkossy György által irányított OSZK-műhelyben indult útjára. Gondos előkészületek, szakmai vizsgáldások, tanulmányok, próbafüzet kiadása előzte meg a nagyszabású munka érdemi megkezdését. Pajkossy György mint főszerkesztő jegyezte a könyvtár olvasószolgálati és tájékoztató osztályán változó szerkesztőkkel, de mindig azonos gondossággal készült köteteket hét éven keresztül, az 1979-ben megjelent 1976. évtől egészen az 1981-es tárgyévi kötetig. Az irodalomtudományi és a bibliográfiai szakmai körökben egyaránt nagyra értékelt szerkesztőségi műhely irányítása mellett maga vállalta az 1971–1975. évi összevont kötet készítését, ez a két-kötetes munka – a tudományos kutatási alapok támogatását is kiérdemelve – 1989-ben jelent meg. Magától értetődik, hogy – bár egyre törődöttebb egészségi állapotban, de töretlen szellemi erővel és akarattal – személyes feladatának tartotta a sorozatból még hiányzó 1966–1970. évi összevont kötetek elkészítését, és az is természetes, hogy be is fejezte a művet, az utolsó adatig sajátjaként harcolva a minél jobb, minél hibátlanabb bibliográfia létrehozásáért, hiszen joggal tudhatta azt, hogy a mű a magyar kultúra történetének örök tanúja marad. A művek közül az elsőt Sebestyén Géza, a másodikat Kozocsa Sándor emlékének ajánlotta – szakmai, emberi értékrendjéről is tájékoztatva ezzel.

A Munka Érdemrend ezüst fokozatát kétszer is elnyerte, a könyvtáros társadalom pedig 1992-ben legnagyobb kitüntetésével, az első ízben akkor kiadott Szinyei József díjjal ismerte el kimagasló szakmai érdemeit.

A búcsúzó három emléket emel ki a magáéiból: az elsőt 1964 őszéről, amikor mint gyakorló könyvtárszakos hallgató, a külföldi könyvek gyarapítási csoportjának munkájában közreműködve, maga is részese lehetett a Pajkossy György által irányított állománygyarapítási tevékenységnek. A másodikat 1987–1988 fordulójáról, amikor az akkor létrejövő Olvasószolgálati és Tájékoztató főosztály frissen érkezett vezetőjeként alapvető forrásmunkaként használhatta Pajkossy György korábban már méltatót dolgozatát – ő nevezte így, ilyen szerényen –, és hallgathatta meg észrevételeit az új főosztály leendő munkájával kapcsolatos elképzeléseiről, terveiről. A harmadik már a legutolsó könyvtári évekből való, amikor fiai hozták be autóval az OSZK-ba: már nehezebbre esett a járás, de mindvégig maga tartotta a kezében a bibliográfia befejező kötetének munkálatait, és maga intézte a kiadás ügyes-bajos teendőit. Talán nem túlzás állítani: a bibliográfia hosszabbította meg – és milyen jó, hogy erre sor kerülhetett! – Pajkossy György szakmai életútját.

Tisztelt gyászolók!

Az életmű kiemelkedő pontjainak, egy érdemes pályafutás tényeinek ismeretése után hadd legyen most tolmácsa Dr. Pajkossy György legrégebbi közvetlen munkatársának, Dr. Wix Györgynének, aki személyes gondolatait tartalmazó sorainak felolvasását bízta rám.

»A kézírás mindenkire jellemző, mint az köztudott. Pajkossy György kézírása, a szép, kiírt, de ugyanakkor világosan olvasható betűk, a még öreg korában is esztétikus, pontos íráskép, a határozott, pontos, egyenes sorok tükrözték írójukat. A pontosság és rend szeretete, a világos fogalmazás, a részletekbe menő gondos odafigyelés – csupa olyan követelmény, amelyet magánál megvalósított és főnként munkatársaitól elvárt. Ehhez társult még széleskörű műveltség, a könyvtári főfeladatok követelményeinek alapos ismerete. Így aztán még azok is igen sokat tanulhattak Tőle, akiknek nem éppen elismerő véleményt mondott egy-egy észrevétele kapcsán. Főosztályvezetőként is minden beosztottjával közvetlenül közölte ezeket az észrevételeket – sohasem úgynevezett szolgálati úton –, és ugyanakkor meg is magyarázta, hogy mit tart helyesnek és miért. Akik később ismerték meg, nyilván nem is értik, miért tartottak Tőle régi munkatársai, mert ők lényének már csak a másik oldalát ismerték, a rendkívül emberi, segítőkész oldalt, amelyet azonban valami különös puritánságból adódóan titkolt. Idős kollégán, akihez eljárt, hogy ne legyen olyan magányos; beteg, akinek a kórházba virágot küldtetett, korábban is megismerhette ezt az oldalát is egy rendkívüli egyéniségnek. Kétfajta kifejezése volt az elismerésre: „van tartása” volt az egyik, „igazi európai” volt a másik. Mindkettő Őt jellemezte legtalálóbban.

Tisztelt gyászolók! Az Országos Széchényi Könyvtár nevében búcsúzom Dr. Pajkossy Györgytől. Isten Véled, Gyurka bácsi! Emlékedet megőrizzük.«

Ottovay László

(Elhangzott Dr. Pajkossy György temetésén a Farkasréti temetőben, 1999. január 6-án.)

Bisztray Ádám halálára

*„Embernek lenni nagyon nehéz,
de másnak lenni nem érdemes”
(Albert Schweitzer)*

Vélhetően jó néhány embernek van olyan „titkos génrokona”, akiről elmondhatja: élete egy bizonyos szakaszában fontos, meghatározó jelentőségű volt. Az idő múltával, a körülmények változásával azonban ez a kapcsolat a személyes együttlétek hiánya okán a sors medrében utat vágva magának bűvópatakká vált. Ilyen, sorsomra ható, pályámat meghatározó ember volt Bisztray Ádám, akivel 1972-ben, első munkahelyemen, az Agrárgazdassági Kutató Intézet szakkönyvtárában ismerkedtem meg. Tizenhárom évig volt a főnököm, de ez a szikár, hivatalos tény az évek során mély, igaz és bensőséges kapcsolattá teljesedett ki. Mentorom, „bátyám”, s remélem, barátom volt ő. A közöttünk lévő korkülönb-

seg nem adott alkalmat arra, hogy tegezzem, de ezt soha nem bántam, mert éppen ez a szemérmes, tiszteletteljes magázódás volt az, amivel számomra egészen egyedivé, személyét soha senki mással be nem helyettesíthetővé tette kettőnk kapcsolatát. Nála szerényebb embert nemigen ismertem. Soha nem kérkedett tudásával, tehetségével, pedig afféle huszadik századvegi polihisztor volt – édesapja révén jártas a műszaki tudományokban, végzettsége okán agrárközgazdász és könyvtáros, ám elsősorban író és költő – aki magától értetődőnek vette, hogy latinus műveltsége, századeleji udavariassága mindenki számára természetes. Munkahelyén azonban elsősorban könyvtáros volt, hiszen csendes szemérmessége soha nem engedte, hogy az irodalommal való elkötelezettségéről – akárcsak a számára biztosan „ünnepnek” számító köteteinek megjelenése idején is – szóljon. Mintha a tehetségét is szégyellte, titkolta volna, pedig erdélyi gyökerekből táplálkozó írói vénája, írásainak műves, szép, olykor archaizáló nyelvezete erre följosogította volna. Ő azonban soha semmilyen módon nem kívánt kiemelkedni környezetéből, mintha azt kívánta volna éreztetni mindenkiel: én is csak egy vagyok a sok közül, veletek vagyok jóban–rosszban. Pontosan tudta, hogy az irodalom és az élet egyként szolgálát, és ő csakis azáltal őrizheti meg hitét, igaz emberségét, ha nem veszi föl a neki odadobott kesztyűt, hanem ehelyett inkább baráti jobbot nyújt. Délutánonként csendes szemlélődéssel üldögélt „főnöki” szobájában, jól esett bekukkantani hozzá, mert személye az állandóságot, biztonságot jelentette. Mindig és mindenkihez volt néhány kedves, valódi érdeklődést sugalló szava. A könyvtári munkán túl beosztottjainak, kollégáinak élete, hétköznapjai legalább annyira foglalkoztatták, de soha nem a kisztílvú intimitások szintjén. Figyelte a környezetében élő embereket, akiknek „szövetmintáit” agyában rögzítette, hogy azok bizonyos részleteit hősei, regényalakjai megformázásakor majd fölhasználhassa. Klasszikus értelemben vett családközpontú ember volt, aki úgy érezte, hogy a huszadik századi „homo sapiensnek” egyetlen mentsvéra, biztonságot adó védőburka csakis az lehet, ha maga körül szerető rokonságot – ő személy szerint csodálatos társat és három igazán jól sikerült gyermeket – tudhat. Az otthon, a családi élet eseményei – ahogyan ez a kisközösségekben, a munkahelyek többségén elkerülhetetlen – észrevétlenül szivárogtak be a hétköznapjainkba, mint ahogy a mi kisebb-nagyobb magánéleti gondjaink is az ő életének részévé váltak. Soha nem volt tolakodó, nem kérdezett rá magánügyekre, hagyta, hogy kollégái maguktól megnyíljanak, és ezt rajtam kívül mások is megtették. A munkaidő utáni meghitt beszélgetéseink irodalomról, életől, családról sokszor a sötét estébe nyúltak, de hitem szerint mindeketten szerettük ezeket a kivételes alkalmakat. A beszélgetések nélkülözhetetlen kísérlője a fekete-kávé volt, Ádám nagyon szeretett kávézni, gyakran még este hét órakor is. Most is előttem van az a kép, ahogy kistíus mosollyal, a rá oly jellemző bajusz mögöl, bátortalanul megkérdezte, főznék-e neki, még egy kávé?

Talán nem születt most „szabályos” nekrológ, de nézze ezt el nekem az olvasó. Hiszen pályáját, irodalomtörténeti jelentőségét méltatni nem az én feladatom. Halálhírlét véve – melynek feldolgozásához még sok időnek kell eltelnie – emlékképek kavartak elő a múltból, ezeknek rendezgetésével próbáltam meg összerakni magam és az őt ismerők számára ezt a fotót, amelyet remélem sokáig megőriz majd az emlékezet.

Bartók Györgyi

A Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár Jubileumi Évkönyve, 1898–1998

Kulturális intézmények nehezen lennének meg évkönyvek nélkül. A műfaj valami módon mégsem igazán elegáns, még sokkal kevésbé tisztelt és megbecsült. Okai vannak ennek, méghozzá súlyosak. Nem lehet meg évkönyv nélkül az intézmény, hisz az évkönyv beszámoló a munkájáról, adattár és statisztika a tevékenységéről, tükrözi a feladatok teljesítésének, a szélesebb közönség számára is dokumentálja az elvégzett munkát, tájékoztat az intézmény helyzetéről, struktúrájáról, terveiről, valamint hozza a munkatársak tudományos dolgozatait, kutatási eredményeit összefoglaló jelentéseit, tehát bemutatja az intézmény nemcsak mint olyan tevékenységét, de tükrözi azt is, kik, milyen okos, neves, tudós emberek dolgoznak ott, és azt is, mivel foglalkoznak hivatali idejükben vagy kutatónapjaikon.

Szóval hasznos, informatív műfaj az évkönyv, efelől nem lehet semmi kétség. És nem igazán megbecsült műfaj, ismét csak érthető okokból. Hisz a beszámoló nagyobb részét öngazolás (önbírálat legfeljebb véletlenszerűen kaphat helyet benne, mondjuk, új igazgató esetében lehet bírálni a régi alatt végzett munkát), nem is igazi tudományos felmérése az éves vagy hosszabb időszakra szóló ténykedésnek, hisz inkább a hivatali főnökök, illetve fenntartók képviselőinek asztalán landol (sőt landolt már a jelentés, beszámoló, mielőtt az évkönyvben is megjelenne). Ami pedig a tudós dolgozatokat illeti, nyilvánvaló, hogy ha igazán jelentős tanulmányok, értekezések lennének, akkor rangos szakfolyóiratokban látnák meg a nyomdafestéket, nem az évkönyvekben. Kézenfekvő a gyanú, hogy csak azért publikáltak itt, mert másutt nem ütik meg a mércét, szerzőik valamiképp mégsem tartoznak a kutatói elithez, írásaik a feltétlenül nagyobb vagy rangosabb publicitást megérdemlő művekhez. Úgy tűnik, mindez igaz, és mégis... Ezúttal egy olyan évkönyvre szeretnénk felhívni a figyelmet, amely nem részesült a műfaj gyengeségeiből, amely – kivételesen – igen nagy fontosságú és értékű, és amely olyan színvonalas, hogy tán még az általános évkönyv-ellenesség érveit is gyengítheti, visszavetheti.

A győri Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár 1998-ban ünnepelte, igen rangos konferenciával, tudományos tanácskozással századik születésnapját (a jogelőd-jéét, természetesen). E konferencián (ld. a 3K 1998. évi decemberi számát!) természetesen nem magáról a könyvtárról volt szó, hanem országos könyvtárügyi kérdésekről és problémákról. Pedig hát magának a győri megyei könyvtárnak a 100 éve is alapvető fontosságú, országos jelentőségű szakmai-tudományos kérdés. És nemcsak könyvtártörténeti, művelődés- és köztörténeti szempontból. Ez a száz év aktuális problémák és könyvtári műhelykérdések tucatjait veti fel, olyanokat, amelyek megérdemlik, sőt megkövetelik a tudományos-szakmai vizsgáldást, elemzést és értékelést. Nos, mindenekelőtt ez történik meg a nemrég (pon-

tosan időre) megjelent Jubileumi Évkönyvben. Az első és legfontosabb fejezet (*Írások az intézmény történetéből*) mintaszerű összeállítás, dolgozatai (Horváth József, Mónus Imre, Mezei György és Tuba László tollából) együtt valódi könyvtártörténeti monográfiát alkotnak, ráadásul a tudományos (történeti, művelődés- és könyvtártörténeti) akribia teljes vértetében, a filológiai-forráskritikai szabályok maximális betartásával, egyúttal azonban nem nélkülözve a vonzóan szubjektív, élményszerű hangot sem (elsősorban Mezei György esetében), a könyvtárpolitikai kitekintést és alapozást sem (mindenekelőtt Tuba László írásában). Ha csak ennyiből állna az évkönyv, akkor is az újabb könyvtári szakirodalom egyik főműveként kellene értékelnünk, ám természetesen nemcsak e fejezetből áll e munka. A *Tanulmányok* című rész írásai szervesen kapcsolódnak a könyvtártörténeti monográfiához. Egy-egy rész- vagy szakterületen tekintik át a könyvtár történetét, tevékenységének súlypontjait, éppen nem hivatali jelentések módjára, hanem tudós könyvtári szakemberek vértetében és eszközkészletével, olyan színvonalon, hogy bármely szakfolyóirat szerkesztője csak irigységgel gondolhat arra, vajon miért nem nála jelenhettek meg ezek az írások. Szó esik a tanulmányokban, értekezésekben a könyvtárhasználati szokásokról (még-hozzá nem természetlen absztrakt nívón, hanem „földhöztapadt” konkrétsággal, vagyis egyedül hasznavehető módon); a könyvtárosképzésről, a helyismereti munkáról stb. (Róka Lászlóné, Szabó Attiláné, Szalai Gáborné, Mennyeiné Várszegi Judit és mások munkái). Ami igazán fontossá és nélkülözhetetlenné teszi ezeket az írásokat, az éppen az, amit az első tanulmány kapcsán kiemeltünk. Nem általában szépelegnek az adott témáról, hanem a megyei könyvtár valós, igazi problémáit veszik górcső alá, konkrét kérdések elemzését végzik el, nem elméleti felhőrégióban járnak, hanem igazi műhelykérdéseket pertraktálnak. A harmadik rész írásai (*Munkatársaink kutatásaiból*) hasonlítanak leginkább az évkönyvekben megszokott tanulmányokhoz, azzal a „csekély” különbséggel, hogy ezúttal nem „igazolós jelentések” születtek a kutatónapok felhasználásáról, hanem mélyjáratú, igazi tudományos dolgozatok láttak napvilágot, a szakma „hivatalos” (fő-foglalkozású kutatóinak munkáival egyenértékű) nemegyszer azoknál is színvonalasabb értekezések (Horváth József, Kováts Katalin, Lakatos Éva dolgozata).

Végül hatalmas nyereség az Évkönyv-végi hatalmas, szakszerű bibliográfia a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtárral, illetve jogelődjével foglalkozó sajtóból (Szabó Imréné nagyszerű teljesítménye). Ez a bibliográfia is nélkülözhetetlen hozzájárulása a hazai könyvtári szakirodalomhoz, egyrészt önmagában és önmagáért, a belőle nyerhető információk garmadájáért, másrészt módszertani példaként, mintaként: így is lehet ezt csinálni, sőt így kell. Bár sok ilyen bibliográfia született volna már!

Egy szó mint száz, az Évkönyvről csak kalaplevéve, a legnagyobb megbecsülés és tisztelet hangján lehet szólni. Minden könyvtárosnak, legkivált persze megyei könyvtárak munkatársainak nem lehet eléggé ajánlani a Jubileumi Évkönyv beszerzését, forgatását, alapos tanulmányozását. (VK)

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség hírei

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség képviselő-testülete idei első ülését január 21-én tartotta. A megjelenteknek először Bátonyi Viola számolt be a február 18-ai, EU-információs rendezvény programjáról, majd Bakos Éva ismertette a szerzői jogi törvénnyel foglalkozó szemináriummal kapcsolatos tudnivalókat. Ezt követően a közgyűlés előkészítéséről tárgyaltak a képviselők. Az 1999. évi közgyűlés időpontját is meghatározták: május 20-án, az OSZK VI. emeleti termében lesz.

A szövetség elnöke megbeszélést folytatott az MKE elnökével a két szervezet további együttműködéséről. Ez alkalommal programok egyeztetésére is sor került. Egyebek mellett megállapodtak abban, hogy április 27–28-án az MKE és az IKSZ együttesen szervezi meg a könyvtárak minőségbiztosítási és változás menedzselési programjait bemutató és az e témákhoz kapcsolódó képzésekkel foglalkozó rendezvényt Kecskeméten. (Ez lesz egyúttal a British Councillel közös, három éve folyó projekt lezárása is.)

A Frankfurti Könyvvásárra készülő, könyvtárakat és a könyvtári rendszert bemutató CD-ROM-ról tárgyaltak ezután a képviselők. Többen is kifejezték azt a reményüket, hogy mihamarabb elkészül a CD-ROM koncepciója, mert ehhez lehetne hozzárendelni a könyvtárak által benyújtott anyagokat.

Az MKSZ közgyűléséről kaptak ezt követően tájékoztatást a kollégák, részletesen ismertette Nemeskürthy István ott elhangzott terveit a millennium megünneplésére. A könyvtárak ezekben a tervekben külön nem szerepelnek, a szakmának magának kellene kitalálnia, hogy mivel járulhatna hozzá az országos ünnepségsorozathoz, mondta a kormánybiztos.

Ismét felmerült egy új könyvtári kitüntetés alapításának gondolata. A képviselő-testület úgy határozott, hogy megbízza a szövetség elnökét, egyeztessen az MKE elnökével a kezdeményezésről. A pénzjutalommal járó minisztériumi kitüntetést éves kvóta szerint lehetne kiosztani folyamatosan és a kultúra napjához kötötn. A díj nevére is felmerült egy javaslat: PRO BIBLIOTHECA lehetne.

Arról is döntött a testület, hogy a következő, február 11-ei ülésére meghívja az MKE elnökségét és az együttes ülésen a következő időszak közös programjait, feladatait tűzi napirendre.

Végül az NKA könyvtári kollégiumának új összeállításáról, az ez évi programokról hangzottak el információk.

Az IKSZ Tudományos és Szakkönyvtári Tagozata január 26-án ülést tartott az OSZK-ban. Az ülésen Bátonyi Viola beszámolt a február 18-án kezdődő rendezvénytársaságról (*Könyvtárak és információs központok az integráció megvalósításáért*), majd Bakos Éva beszélt az EBLIDA projektjéhez kapcsolódó szerzői jogi szemináriumról (az Európai Unióval kapcsolatos jogharmonizációs törekvések és a hazai gyakorlat a szerzői jogok szabályozásában).

A nap kiemelt témája a közbeszerzés volt. A tagozat felkérésére dr. Ambrus János ismertette a kollégákkal az Országgyűlési Könyvtár közbeszerzési tapasztalatait, és szólt arról is, hogy változás várható a törvényi előírásokban. A NKÖM meghívott munkatársa, dr. Kenyéri Katalin hozzászólásában megerősítette, hogy készül egy módosító javaslat, melynek véleményezésében a könyvtári osztályt az kérte, hogy a könyvtárakat vonják ki a közbeszerzési törvény hatálya alól.

A jelen lévő kollégák örömmel üdvözölték ezt a törekvést és saját, az eljárás folyamán tapasztalt nehézségeik ismertetésével támasztották alá ennek az igénynek a jogosultságát.

Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz

Lezárva: 1999. január 27.

85. szám

Megjelenik: általában 30 nap alatt. A szervezeteknek és a központi testületi tagoknak ki-
küldjük: a megjelenés után három napon belül.

Személyi hírek

Változás az EB-ben – Kertész Károly lett a Veszprém Megyei Szervezet el-
nöke. A küldöttközgyűlésen korábban megválasztották az ellenőrző bizottság
tagjának, de erről a tisztségről az alapszabály értelmében lemondott.

Titkárt keres az MKE – lásd az álláshirdetéseknél!

Egyesületi élet

Tanácsülés, 1999. I. 13. – A napirenden elsőként a tanács munkatervének
megvitatása szerepelt. Dr. Bartos Éva, a tanács elnöke összeállította a munkaterv
szokásos, kötelező pontjait, majd további témákat javasolt a munkatervhez. Eh-
hez a tanácstagok számos észrevételt, egyéb javaslatot fűztek, továbbá kiválasz-
tották közülük azokat a témákat, amelyeket az elnökségi munkatervbe javasol-
nak felvenni. A tanács munkatervének véglegesítésére a javaslatok figyelembe
vételével az ülés jegyzőkönyvének elkészítésével egyidejűleg kerül sor. A tanács
elnöke március 1-jéig a titkárságra várja a szervezetek munkatervzeit, mert a ta-
nács programjában szerepel ezek összevetése, értékelése. Ottovay László, az el-
lenőrző bizottság elnökének tartott tájékoztatót az MKE közhasznú szervezetté
nyilvánításának előnyeiről. A tanács egy tartózkodással egyetértett a közhasznú
szervezetté minősítés érdekében szükséges lépések megtételével.

Elnökségi hírek

Elnökségi ülés, 1999. I. 13. – Ez alkalommal rendkívüli ülésre került sor,
mert Rády Ferenc visszaadta főtítkári megbízását. A főtítkári tisztség betölté-
sére ezen az ülésen nem sikerült megoldást találni. – Az ügyvezető titkári állásra
az elnökség pályázat kiírásáról döntött. – Az elnökség a közbeszerzési törvény
módosítása ügyében elhatározta korábbi véleménye felülvizsgálatát, intézmé-
nyek tapasztalatainak összegyűjtését és összegzését.

Elnökségi ülés, 1999. I. 21. – Az elnökségi ülés határozata alapján a főtít-
kári teendőket átmenetileg, a március folyamán összehívandó rendkívüli kül-

döntközyűlésig Vajda Erik alelnök látja el. – Az elnökség megvitatta és elfogadta az idei munkatervet, amelyet a szerkesztési munkák elvégzése után a szervezetek és a tagság számára is közzétesz a jól ismert egyesületi csatornákon. – Szóba kerültek az idei, pápai vándorgyűlés előkészületei is, megtörtént a főtéma kijelölése, amely így hangzik: A könyv szerzője, kiadója, terjesztője és a könyvtár. Hagyomány és modernség.

Frankfurti könyvvásár – A könyvvásárra az NKÖM Könyvtári Osztályának szakmai irányításával Magyarország könyvtáiról és könyvtárügyéről készülő multimédia CD-ROM (Magyarország könyvtárai egy ezredév tükrében) szerkesztő bizottságának munkájában az elnökség megbízásából Poprády Géza vesz részt.

Mi történt a szervezetekben?

Fejér Megyei Szervezet – A Fejér Megyei Szervezet 1998-ban Könyvtárunk története címmel pályázatot hirdetett. Öt pályamű érkezett. Felkért szakértők és a vezetőség két tagja részvételével értékelték a dolgozatokat. Első díjat kapott Hegedűs Éva A székesfehérvári Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár hálózati és módszertani osztályának munkája. Az 1957–1992-es évek áttekintése c. pályamunkája. A második díj nem került kiadásra, a harmadik díjat megosztva Schattmann Ágnes és Kárász Józsefné kapta. Két további dolgozat szerzője részesült könyvjutalomban.

Heves Megyei Szervezet – Január 28-án tartják taggyűlésüket Gyöngyösön a Vachott Sándor Városi Könyvtárban. Megtekintik a könyvtár új épületét, majd elkészítik az idei munkatervet. Ebéd után séta következik a városban, közben sort kerítenek a gyöngyösi műemlékkönyvtár és egyházi kincsek megtekintésére is.

Műszaki Könyvtáros Szekció – A szekció vezetősége megtartotta első ülését és összeállította az 1999. évi program tervét, amelyet híradójában tett közzé. Októberig minden hónapra jut egy jelentős rendezvény (intézménylátogatás, ke-rekasztal-beszélgetés, jubileumi összejevetel).

Társadalomtudományi Szekció – Az MKE Társadalomtudományi Szekció tagjai 1999. január 18-án látogatást tettek a Magyar Tudományos Akadémia székházába, ahol megtekintették A Magyar Tudományos Akadémia és az 1948/49-es forradalom és szabadságharc című kiállítást, amelyet az MTA Könyvtára rendezett kéziratára anyagából. Dr. Mázi Béla kalauzolásával hat érdeklődő tekintette meg az érdekes kiállítást; a program végén a képgyűjtemény bemutatására is sor került.

Pénzügyek

SZJA 1% – Kedves Kollégák! Az előző években az MKE köszönettel vette és igyekezett hasznosan elkölteni (a munkájuk mellett továbbtanuló könyvtárosok tandíjához hozzájárulva) a személyi jövedelemadó 1%-ából neki juttatott támogatást. Idén is számítunk régi támogatóink hozzájárulására egyesületünk tevékenységéhez, és szeretnénk, ha egyesületünk működését még többen támogatnák ebben a formában. Adószámunk: 19000895-1-41, Magyar Könyvtárosok Egyesülete.

Pályázati lehetőségek

IREX – A magyarországi Fulbright Iroda hívta fel figyelmünket egy közép- és kelet-európai könyvtárosoknak, levéltárosoknak és tájékoztató szakembereknek szóló pályázatra, amelyet az IREX (International Research and Exchanges Board) hirdetett meg. Olyan újonnan indítandó, amerikaiakkal közös projektekké lehet pályázni, amelyek majdani eredménye amerikai kutatók munkáját segíti a régió országainak közgyűjteményeiben. A pályázat beadásának határideje 1999. április 15. Bővebb információk a titkárságtól vagy még bővebbek a www.irex.org/programs/sproj címen.

Európai uniós projektek – A British Council jóvoltából az egyesület megkapta az EU harmadik és negyedik keretprogramjába tartozó könyvtári és tájékoztató projektek információs anyagait, amelyeket az érdeklődők a titkárságon tanulmányozhatnak. A www2.echo.lu/libraries/en/newspage.html címet is érdemes meglátogatni!

Képzés

Távoktatás Szombathelyen – A Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Könyvtár–Informatikai Tanszéke a PHARE és az NKA támogatásával továbbfejlesztette a TEMPUS pályázattal kialakított számítógépes laboratóriumát. Intenzív tanfolyamokat hirdet az elektronikus információk szervezése iránt érdeklődőknek 1999 januárjától folyamatosan a következő területeken: angol szaknyelv, multimédia és CD-ROM a tájékoztatásban, hálózati alapismeretek, információkeresés a weben, weblap-tervezés. A közzétett részletesebb információkat a titkárságon kinyomtattuk az érdeklődők számára. Érdeklődni lehet még a merik@kit.bdtf.hu és a frank@kit.bdtf.hu címen.

Előkészületben...

Szerzői jogi szeminárium – Január 31-ig még várjuk a jelentkezéseket. Eközben készülnek a résztvevőknek szóló segédletek (különböző anyagok fordítása, bibliográfia), amelyeket részben a jelentkezést visszaigazoló levéllel, részben a későbbiekben postázunk. A hirdetéséből kimaradt, hogy a szeminárium helyszíne az OSZK VI. emeleti előadóterme lesz.

Nemzetközi kapcsolatok

Iskolai könyvtárosok nemzetközi szervezete – Az OSI tavaly májusi, egyesületekkel foglalkozó konferencia hozadékaként az év végén sok érdekes anyagot kaptunk az International School Library Associationtól. A két példány egyikét megkapja a Könyvtárostanárok Egyesülete, a másik a titkárságon várja az érdeklődő kollégákat.

Új IFLA főtitkár – Ross Shimmon, az angol könyvtárosegyesület vezető tisztségviselője nyerte el az IFLA főtitkári állását.

Közérdekű hírek

Információk nonprofit szervezetekről – A Soros–NIOK Iroda (a rövidítés feloldása: Nonprofit Információs és Oktató Központ Alapítvány) a következő

ingyenes lehetőségre hívta fel figyelmünket: Nonprofit önarckép címmel összegyűjtik és kiadják a nonprofit szervezetek adatait és a tevékenységükről szóló beszámolókat; az összeállítás az Interneten is megjelenik; Én adom az én adóm elnevezéssel kampányt indítottak és telefonos információs szolgáltatást működtetnek március 31-ig (06-80-200-074).

Előzetes rendezvénynaptár:

Magyarországon:

- 1999. február 18. A könyvtárak és az európai integráció, IKSZ, helyszín: az OSZK, 10–17 óráig
- 1999. március 30–április 1. Networkshop 99, Nyíregyháza
- 1999. április 23–25. 6. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál
- 1999. május 27–28. Szerzői jogi szeminárium, EBLIDA CECUP–MKE, helyszín: az OSZK
- 1999. augusztus 5–7. Az MKE 31. vándorgyűlése, Pápa

Külföldön:

- 1999. április 9–12. Library China 99, Peking, Kína
- 1999. május 23–26. CoLIS 3, Third International Conference on Conceptions of Library and Information Science: Digital libraries: interdisciplinary concepts, challenges and opportunities, Dubrovnik, Horvátország
- 1999. augusztus 19–28. 65. IFLA-közgyűlés Libraries as gateways to an enlightened world, Bangkok, Thaiföld

Állásügyek

Állást keres – Könyvtár szakos egyetemi végzettséggel, német–angol nyelvismerettel változatos dokumentációs, feldolgozó vagy tájékoztatói munkát keres teljes állásban egy kolléganő szövegszerkesztői, internetes, integráltrendszer-kezelési tapasztalatokkal. Ügyeletet nem tud vállalni; ha lehetséges, nem a Kjt szerinti bért szeretne kapni. Jelígeje: Állásváltóztatás. – Könyvtáros–népművelő (szombathelyi főiskola) passzív német nyelvismerettel, alapfokú számítástechnikai jártassággal elhelyezkedne olvasószolgálatban vagy tájékoztatásban. Simonffy Katalin, lakástelefonja: 341-5053. – Asszisztensi képzettséget igénylő munkát keres, akár részmunkaidőben is, Nagyné Varga Ildikó, lakástelefonja: 342-5414. Tanítóképző főiskolát végzett, most jár könyvtáros-asszisztensi tanfolyamra. – Főiskolai végzettséggel, alapfokú angol és német nyelvismerettel kölcsönzői, tájékoztatói munkakört vállalna Palotai Józsefné, lakástelefonja: 407-3046. Részmunkaidő is lehetséges. – Magyar–francia szakos egyetemi végzettséggel, könyvtáros-asszisztensi képesítéssel, román és kevés angol nyelvismerettel, alapfokú számítástechnikai jártassággal teljes állást keres. Sinkó Melinda, lakástelefonja: 292-2502. – Feldolgozó, tájékoztatói munkát vállalna Molnár Andrea (lakástelefonja: 333-1823). Felsőfokú könyvtári informatikus, passzív latin és angol nyelvtudással, TINLIB-felhasználói ismeretekkel rendelkezik. Hosszú távra szeretne státuszban elhelyezkedni, azonnali kezdéssel. – Frissnyugdíjas munkát keres, lehetőleg egyszemélyes iskolai könyvtárban, 8 vagy 6 órás munkakörben. Vezetői és beosztott könyvtárosi gyakorlattal, francia nyelvisme-

rettel és alapfokú számítástechnikai jártassággal bír. Magyar szakos vezetőtanárként ment nyugdíjba. Jelígeje: Tanárnő. – Középfokú könyvtárosi képzettséggel, német–angol–oroszl nyelvismerettel, felhasználói szintű számítástechnikai jártassággal orvosi, iskolai vagy közkönyvtárban 4 vagy 6 órás munkát keres egy kollégánál kutatási asszisztensként, olvasószolgálatosként, tájékoztatóként vagy egyéb munkakörben. Jelígeje: Ágnes. – Könyvtárosi állást keres Mózes Katalin-Kinga, aki a kolozsvári tudományegyetemen biológia szakon végzett, román és passzív angol nyelvismerettel, alapfokú számítástechnikai jártassággal bír. Értesítési címe: 2500 Esztergom, Kiss J. u. 6. Telefonüzenet hagyható: Bogáti Botond, 463-3407 vagy 463-3675, munkaidőben. – Nyolcórás munkát keres könyvtáros-asszisztens kollégánál sürgősen, hosszú távra kölcsönzésben, olvasószolgálatban vagy egyéb munkakörben. Alapfokú angol, középfokú francia nyelvtudással, ECDL európai számítástechnikai jogosítvánnyal rendelkezik. Ágnes, sürgős jelígeire.

Állást kínál – Az MKE elnöksége főfoglalkozású ügyvezető titkárt keres az egyesület titkárságának vezetésére. A titkár munkáját a főtitkár irányításával végzi: közreműködik az egyesület szakmai tevékenységének koordinálásában, központi programjainak menedzselésében, nemzetközi kapcsolatainak gondozásában; feladata a tagság rendszeres tájékoztatása, a központi adminisztráció (tagnyilvántartás, gazdasági ügyek) szervezése. Az MKE és az OSZK közötti megállapodás alapján az MKE titkárát az OSZK alkalmazza. A titkár munkajogilag tehát az OSZK alkalmazottja, közalkalmazotti státusban. Fizetés megegyezés szerint. Az állás iránt érdeklődők 1999. február 10-ig adhatják be pályázatukat az MKE titkárságára (1054 Budapest, Hold u. 6.). A pályázat benyújtása előtt további információkat kaphatnak az egyesület elnökétől (dr. Ambrus Zoltán, tel.: 66/454-354, e-mail: ambrus@athos.bmk.hu) és Vajda Erik alelnöktől (338-2961, e-mail: vajdaei@omk.omikk.hu). Az alkalmazás feltétele: könyvtárosi szakképzettség, ötéves szakmai gyakorlat és az angol nyelv legalább középfokú, tárgyalási szintű ismerete, számítógépes ismeret. További nyelvtudás előnyt jelent. – Az MTA Földrajztudományi Kutatóintézete fiatal diplomás, lehetőleg angol nyelvismerettel rendelkező könyvtárost keres. Bérezés a közalkalmazotti bértábla szerint. Érdeklődni lehet személyesen, telefonon vagy e-postán Simonfai Lászlóné könyvtárvezetőnél, MTA FKI, Budapest, Andrásy út 62. 1062, tel.: 311-6838, simonj@helka.iif.hu. – A Magyar Nemzeti Bank Szakkönyvtára munkatársat keres a könyv- és periodikaállomány kezelésére, a raktári rend folyamatos biztosítására, valamint a különgyűjteményekkel kapcsolatos nyilvántartásra. Elvárások: felsőfokú könyvtárosi végzettség, középfokú angol nyelvismeret, 4-5 éves szakkönyvtári gyakorlat. Előnyt jelent: bankkönyvtári gyakorlat, még legalább egy nyelv alapfokú ismerete, integrált könyvtári rendszer alkalmazása terén szerzett gyakorlat, általános közgazdasági-pénzügyi ismeretek. Javaldalmazás az MNB kollektív szerződése alapján, képzési és szakmai fejlődése lehetőségek. A fényképes, kézzel írt pályázatokat az MNB Humánpolitikai Főosztály Humánfejlesztési és Gazdálkodási Osztályára (1850 Budapest, Szabadság tér 8-9.) február 15-ig kell benyújtani SZAKKÖNYVTÁR megjelöléssel. – Az ELTE Jogi Kari Könyvtára rendszergazdát keres. Tel.: 266-3005, Jägerné Fürstner Krisztina. – Az ELTE TTK Oktatástechnikai Csoportja (a Petőfi-híd budai hídfőjénél)

keres korszerű technikával felszerelt könyvtárába részfoglalkozású (4 vagy 6 óra) fiatal (végzős egyetemi hallgató is lehet) vagy friss nyugdíjas könyvtárost az állomány feldolgozására. Az érdeklődők Medgyesi László adjunktust keressék a 372-3972-es telefonon. – Felsőfokú végzettségű, legalább felhasználói szintű számítógépes ismerettel és nyelvtudással (lehetőleg francia vagy valamilyen szláv nyelv) rendelkező munkatársat keres az MNB Sajtórepertorium Szerkesztősége folyóiratcikk feldolgozására és tárgyszavazására. Nyelvpótlékot fizetnek. Az érdeklődők Wolf Magdát kéressék, tel.: 2243-764. – Az OMIKK keres osztályvezetőt kiadványbeszerző és feldolgozó osztályára. Feltétel: szakirányú egyetemi végzettség, az angol nyelv tárgyalási és levelezési szintű ismerete, több éves gyarapítási és/vagy feldolgozó könyvtárosi, valamint lehetőleg vezetői gyakorlat. További felvilágosítás, az Országos Műszaki Könyvtár titkárságán (VIII. Múzeum u. 17., tel.: 338-4837.) Jelentkezés csak életrajzzal.

*

Szerkeszti: Hegyközi Ilona

Cím: MKE titkárság, 1054 Budapest, Hold u. 6. Tel./fax: 311-8634

E-posta: MKE@VISIO.C3.HU vagy H11200MKE@ELLA.HU

